БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. НОЯБРЬ 29 ВТОРНИК № 280 (4764)

Өртээ 20 көп.

ДЕЛЕГЕЙНИҢ ЭРТЕМДЕННЕРИНИҢ ЧЕПСЕГЛЕНИИШКИННИ ДҮЖҮРЕР БОЛГАШ АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУКТУ ХАНДЫРАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ПАГУОШ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫНГА

Бүгү делегейниң VI Пагуош конференциязының киржикчилеринге—делегейниң янзы-бүрү чурттарының шылгарангай эртемденнеринге Совет чазактың өмүнээзинден болгаш бодумдан чүректиң ханызындан изиг байырны чедирип тур мен. Амгы Пагуош конференцияның Совет Эвилелиниң найысылалы—Москвада эртип турарынга совет кижилер өөрүп турар.

Силерниң чыылганыңар конференцияның мурнунда бүгү кижи төрелгетенни дүвүредип турар чугула айтырыглар: чепсегленнишкинни дүжүрери болгаш улустар аразында айыыл чок чорук туруп турар-дыр.

Совет күрүне бодунуң догуннап туруп келгениниң баштайгы хүнүнден эгелээш-ле тайбың дээш, чепсегленнишкинни дүжүрери дээш демисежип турар. Совет Эвилели сөөлгү чылдарның дургузында делегейниң шынгыы контролю-биле чепсегленнишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында саналдарны чаңгыс эвес удаа идип үндүрүп келген деп чүве билдингир болгай. Бир эвес барыын талакы күрүнелер ону кылырынга белен турар чүве болза чепсегленнишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрерин ам-даа болза эгелээринге белен бис.

Чепсегленнишкинни дүжүрериниң айтырыын амгы үениң эң улуг эртемденнери чугулага көрүп бо талазы-биле ажылдап турар ол факт онза өөрүнчүг-дүр, ынчаарга бистиң кайгамчыктыг эртем ажыдыышкыннарывыстың үс чылында оларның үнүн бүгү делегейде дыннап турар. Пагуош конференциязында чыылган эртемденнер чепсегленнишкиннің амгы эндере бүдүрүүшкүнүн соксадырының болгаш чепсегленнишкинни бүгү-ниити база бүрүн дүжүрерин боттандырарының сонгаарладып болбас эргежок чугулазының дугайында боттарының алдарлыг санал-оналдарын берзиннер.

Пагуош конференциязының киржикчилери янзы-бүрү чурттардан келген болгаш база боттарының политиктиг үзел-бодалдары янзы-бүрү турзажок, бо айтырыгга чаңгыс эп-сеткилдиг болур чорукту олар көргүзер дээрзинге идегелди илередир аргалыг болдум, чүге дээрге, кандыг-бир чурттуң азы бөлүк чурттарның, кандыг-бир социал системаның азы идеологияның эрге-ажыктары эвес, а бүгү кижи төрелгетенниң чугула эрге-ажыктары делегейниң шынгыы контролю-биле чепсегленнишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрерин саат чокка чорударын негеп турар. Силернин конференцияңарның ажылы бо улуг херекке чугула салышкын болур дээрзинге идегеп тур мен.

Чедиишкинниг болгаш үре-түннелдиг ажылды конференцияның бүгү киржикчилеринге изии-биле күзедим.

Н. ХРУЩЕВ,
ССРЭ-ниң Министрлер Төвулелиниң Даргазы.
1960 чылдың ноябрь 27.

ДЕЛЕЙГЕНИҢ VI ПАГУОШ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫНЫҢ АЖЫТТЫНГАНЫ

МОСКВА. (СЭТА). Ноябрь 27-де делегейниң эртемденнериниң VI Пагуош конференциязы Москвада ажыттынган. Ооң ажылында он дөрт чурттарның төлөлекчилери киржип турар. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының оралакчы президентизи академик А. В. Топчиев конференцияга байыр чедирген. Төөн болгаш Барын чүктүң дыка хөй санныг эртемденнериниң ук конференцияда олуржуп турарын чугула факт кылдыр ол демдеглээн. Совет чазактың баштыңы Н. С. Хрущевтүң чоруткан байырлыг чагаазын академик А. В. Топчиев номчаан.

Пагуош шимчээшкининиң чингине секретары профессор Д. Ротблэт (Великобритания) ол шимчээшкининиң үндезилекчизи болгаш президентизи Бэртран Расселдиң телеграммазын номчуп дыннаткан. АКШ-тың национал эртемнер академиязының президентизи профессор Д. Бронктуң чыылганнарның бүгү-ле эгелээшкиннеринге чедиишкинниг болурун күзээн байырлыг телеграммазын профессор П. Доти (АКШ) номчаан.

Ооң дараазында ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президентизи Академик А. Н. Несмеянов конференцияның киржикчилеринге байыр чедирип чүве чугаалаан.

Атомнуг дайынны болдурбазының хөрээнге мооң мурнундагы Пагуош конференциялары боттуг салыышкынын киирген деп ол чугаалаан. Эртемденнерге онза харыысалга онаажып турар, ынчангаш олар эртемниң хөгжүлдези үзүткакчы эвес, а тургузукчу сорулгаларже угланган турзун дээш боттарының шыдаар-ла күүлдерин кылыр ужуруг деп академик демдеглээн.

Нобель шаңналының лауреады профессор В. Пауэлл (Великобритания) пагуош шимчээшкининиң төөгүзүнүң дугайын сагындырып чугаалаан.

Академик А. Н. Несмеяновтуң чедиргени чылыг байыр сөстери дээш конференцияның киржикчилери өөрүп четтиргенин илереткен болгаш Совет чазактың баштыны Н. С. Хрущевка, Бертран Расселге болгаш профессор Д. Бронкиге харыы чагааларны чорудар деп конференция шиитпирлээн.

Конференция хүн айтырыының бирги үүлүн: «Чепсегленнишкинни дүжүрериниң ниити айтырыгларын» чугаалажып көөрүнче кирипкен. Академик А. В. Топчиев «Чепсегленнишкинни дүжүрери—амгы үеним соңгаарладып болбас чугула айтырыы» деп темага илеткел кылган. Профессор П. Доти «Чепсегленнишкинни дүжүрерин Американың Каттышкан Штаттарында кандыг хевирлиг көрүп турары» деп илеткелди кылган.

ПОЛЬШАНЫҢ КАТТЫШКАН АЖЫЛЧЫН ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТК-ЗЫНЫҢ БИРГИ СЕКРЕТАРЫ ЭШ В. ГОМУЛКА-БИЛЕ Н. С. ХРУЩЕВТҮҢ УЖУРАШКАНЫ

СЭКП ТК-ның Бирги Секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Төвулелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущев ПКАП ТК-ның Бирги Секретары эш В. Гомулканы ноябрь 26-да Кремльге хүлээп алган болгаш ооң-биле эп-найыралчы чүректиң ханызындан беседа кылган.

СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизи эш Ю. В. Андропов ол беседага олурушкан.

ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ ДАРГАЗЫ Н. С. ХРУЩЕВ МАРОККОНУҢ ШЕРИГ ТӨЛӨЭЛЕРИН ХҮЛЭЭП АЛГАН

ССРЭ-ниң Министрлер Төвулелиниң Даргазы Н. С. Хрущев ноябрь 26-да Кремльге корпус генералы Мохаммед Бен Мезиан Бель Касемге баштаткан марокко шериг төлөэлерин хүлээп алган.

Н. С. Хрущев биле Мохаммед Бен Мезиан Бель Касемниң аразынга найыралчы байдалга чылыы-биле беседа болган.

ССРЭ-де Марокконуң элчини Бешир Бен Аббес беседага олурушкан.

ССРЭ-ниң камгалал министириниң бирги оралакчызы Совет Эвилелиниң маршалы А. А. Гречко совет таладан ол беседага олурушкан.

СЭКП төөгүзүнүң альбому

МОСКВА (СЭТА). Күрүнеиниң политиктиг номнар үндүрер чери СЭКП төөгүзүнүн талазы-биле көргүзүлге дузаламчыларының үшкү—сөөлгү альбомун белеткээш, парлап үндүрген. 1959 чылда мооң мурнунда парлаттынып үнген ийи альбомнар ышкаш, бо альбомну «Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының төөгүзүн» ёзугаар кылып тургускан.

Үшкү үндүрүлге ол өөредилге номунуң XIV. XV. XVI, XVII, XVIII эгелерин ёзугаар чуруп көргүскен 42 плакаттардан тургустунган.

Ук альбомну көрүштүг кылдыр каастап кылган, ында документилиг фотографиялар, карталар, схемалар, диаграммалар дыка хөй болгаш оларның колдуу-ла бир дугаар парлаттынып турар. Партия чырыдыышкынының четкизинге болгаш өөредилге черлеринге СЭКП төөгүзүнүн талазы-биле бөлүктернин семинарлыг кичээлдерин эрттиреринге альбом дыка ажыктыг. Библиотекаларга, кызыл булуңнарга, клубтарга делгелгелер кылырынга альбомнуң плакаттарын чедиишкиннии-биле ажыглап болур.

Профессор С. М. Петровтуң редакторлаашкыны-биле ук альбомну бөлүк авторлар тургускан. Тиражы—75 муң.

1960 ч. НОЯБРЬ 29 ВТОРНИК № 280 (4764)

СЭКП ТК-НЫҢ ПЛЕНУМУНГА УТКУШТУР

АЖЫЛЫ ҮЛЕГЕРЛИГ

М. Ефименко.

Кызылдың аңгы-аңгы бүдүрүлгелеринге, албан-организацияларынга, кудумчуларынга болгаш кварталдарынга хереглеттинзе чогуур электри энергиязы чаңгыс доктаамал хемчээлге турбас, ол хонук, шак, минута бүрүзүнде өскерлип турар. Чамдык хөй санныг электрилиг машиналар, станоктар ажылдап турар мастерскаялар, цехтер, лабораториялар болгаш Элегес шахтазы дээн ышкаш бүдүрүлгелер 3000 ажыг вольтулуг электри тогун доктаамал хереглээр, эң чавыс вольтулуг токту ажыглап турар черлер база бар. Ол ышкаш хоорайның кудумчуларынга, кварталдарынга хереглеттинип турар электри энергиязы чамдыкта көвүдеп, а бирде аажок эвээжеп турар.

Оон алгаш көөрге, хоорайга электри энергиязын шын хуваап тарадыры, ында үргүлчү болуп турар өскерлиишкиннерни соксаал чок хайгаараары станцияның бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарын хандырар дээрзи билдингир.

Кызылдың бус-турбина станциязында электрилиг машиналар болгаш хереклелдер цегиниң кол дежурныйы Мария Архиповна Ефименко ол чугула ажылды 18 чыл дургузунда күүседип келген.

Хоорайның эрги электри станциязынга 1942 чылда ажылдап киргеш, бо хүннерге чедир ол кол дежурныйның хүлээлгезин эң кызымаккай, ак-сеткилдиг күүседип турар. Үр чылларда ажылдаанының түннелинде М. А. Ефименко бодунуң тускай мергежилин тергиин эки шиңгээдип алган, ёзулуг мастержээн, хоочун ажылчын болган.

Ол 1954 чылдан эгелеп партия кежигүнү, 10 чыл дургузунда месткомнуң доктаамал казначейи. Бодунуң байлак дуржулгазын, арга-мергежилдерин аныяктарга күзелдии-биле дамчыдып бербишаан, ол кезээде бүдүрүлге мурнакчыларының бирги одуруунга туржуп келген. Амгы үеде ол 3 аныяк кыстарны бодунуң тускай мергежилинге өөредип турар. Станцияның дирекциязы М. Ефименкопуң үр чылларда бедик бүдүрүкчүлүг, кызымаккай күш-ажылын үнелеп көргеш, ону хүндүлел бижиктер болгаш өртектиг белектер-биле хөй удаа шаннаан.

Мария Архиповнаның уруу Галя иезиниң тускай мергежилин долузу-биле шиңгээдип алган, олар ам чаңгыс черде ажылдап турарлар.

Коммунист Мария Архиповна Ефименкога чоокта чаа коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик атты тывысканы иешкилерни оон-даа бедик күш-ажылчы чедиишкиннерже сорук киирген. Галя база иезиниң үлегерин эдерип, коммунистиг ёзубиле чурттаарын, ажылдаарын болгаш өөренирин шиитпирлээн.

СЭКП ТК-ның эәлчеглиг Пленумунга алдар кылдыр М. Ефименко коллективте калбарган социалистиг чарышка киришпишаан эрестиг ажылдап турар.

Д. САРЫКАЙ.

Сүт саалдазын кудулатпас

Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязының Хөндергей участогунуң сүт-бараан фермаларының ажылдакчылары бо чылын сүт саалдазын көвүдедир дээш социалистиг хүлээлгелерни албышаан, ону боттандыры-биле шудургу ажылдап келген.

Саанчыларның, кадарчыларның кызымак ажылдап, хөй сүт дээш бүгү-ле аргаларны ажыглап турарының түннелинде колхоз бо чылын сүттүң ниити чыылдазын эрткен чылдыындан 20 ажыг тоннага көвүдеткен. Артель күрүнеге сүт садар хүлээлгезин ноябрь 20-ге чедир 101,8 хуу күүседткен, ынчалза-даа сүт бүдүрериниң чыл онаалдазынга 430 центнерни чедирбейн турарын айтыр херек.

Коммунист эш Агбаан-Шыырап эргелекчилээн Чаш-Терек сүт-бараан фермазының ажылдакчылары чарышка бирги черни эәлээн, сүттүң ниити чыылдазын 112 тоина чедирген, сүт саар хүлээлгезинден 22 тоннаны ажырган болгаш күрүнеге сүт садар хүлээлгезин күүседткен. Кара-Суг-Аксы сүт-бараан фермазы (эргелекчизи комсомолчу эш Седийоол) күрүнеге 51 тонна, азы хүлээлгеде айытканындан 11 тонна хөй сүттү саткан.

Участокта элээн хөй саанчылар он айлар дургузунда боттарынга быжыглаан инектериниң бирээзинге онааштыр 1000—1500 кг чедир сүт сагганнар. Саанчыларның чарыжынга комсомолчу Раиса Моңгуш шылгарап, инек бүрүзүнден 2000 кг сүттү саап алган. Ол ышкаш коммунист эш Бады-Назын бир инектенне 1800 кг сүттү саггаан.

— СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга төлептиг ужуражыр дээш Кара-Суг-Аксы сүт-бараан фермазының ажылдакчылары бистер чарышка шуптувус кириштивис. Амгы үеде кол угланыышкынывыс—малдың кышкы ажаалгазынче салдынган. Инектерден сүт саалдазын кудулатпас дээш бүгү аргаларны ажыглап турар бис. Бисте мал чемнери четчири-биле бар. Ону малга тургускан рацион ёзугаар чидиртип, чер одарын чөп ажыглап тургаш, малды кыштан хүр ажырар деп турар бис—деп, эш Р. Моңгуш чугаалап турар.

Участок чыл төнчүзүнге чедир 20 тоннадан эвээш эвес сүттү садар хүлээлгени алган.

М. СЕВЕН.

Чөөн-Хемчик район.

Септелге доостур чыгаан

КӨК-ДАШ. (Телефон-биле). Эрзин районнуң «Чаа орук» көдээ ажылагый артелиниң хову бригадазының (бригадири Д. Дамчай) кежигүннери часкы тарылгага белеткелди эгелээнер. Иван Дүкчүрүнүң удуртканы комсомолчу звено ноябрь 25-ке чедир андазын болгаш илиир септелгезин бүрүнү-биле дооскан.

Ам олар көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир септеп доозар деп хүлээлгени алган ажылдап турарлар.

Өлүк тывыжын улам көвүдедир

Чыл бүрү бистиң анчыларывыс тайга-сыннарже, эзим-аргаларже аңнап, улуг өртек-үнелиг аң-өлүктү күрүнеге дужаап турарлар. Бо аңныыр сезонунда Тываның анчылары өлүк тывыжының болгаш дужаарының планын декабрьның 25-ке чедир күүседир деп хүлээлгени алганнар. Оон ыңай пландан ажыр 200 муң рубльдиң аң-өлүүн күрүнеиң белеткел черинге киирер сорулга бистиң анчыларывыстың мурнунда база салдынган.

Ам бо хүннерде анчы звенолардан, бригадалардан баштайгы олчаның түннелдери кээп турар. Ынчалза-даа ол түннелдер өөрүнчүг эвес, өлүк тывыжы кайы-даа районда кончуг оожум. Тожу районунда аңныыр тывыш ажылы өске районнарга бодааргa, эки сайзырааны бисте билдингир. Ынчангаш ол район областың өлүк тывыжының планының дөрттүң бир кезиин күүседип турар. Ындыг турбуже, сөөлгү медээ ёзугаар алырга, Тожу району эң-не озалдап, өлүк белеткелиниң планын чүгле 6,5 хуу күүседткен, 141 муң диин дужаар тургаш чүгле бир муң ажыгны күүседткен.

Мындыг чөгенчиг түннелдер болза, СЭКП Тожу райкому болгаш райкүүском аңныыр ажылынга баш бурунгаар белеткелди кошкак организастаанын айтып турар. Киштин турумчуп амыдырап турар черлери хөй-хөй анчыларга эки билдингир, ынчангаш олар киш планын хөйнү оол) күрүнеге 51 тонна, азы хүлээлгеде айытканындан 11 тонна хөй сүттү саткан.

Участокта элээн хөй саанчылар он айлар дургузунда боттарынга быжыглаан инектериниң бирээзинге онааштыр 1000—1500 кг чедир сүт сагганнар. Саанчыларның чарыжынга комсомолчу Раиса Моңгуш шылгарап, инек бүрүзүнден 2000 кг сүттү саап алган. Ол ышкаш коммунист эш Бады-Назын бир инектенне 1800 кг сүттү саггаан.

— СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга төлептиг ужуражыр дээш Кара-Суг-Аксы сүт-бараан фермазының ажылдакчылары бистер чарышка шуптувус кириштивис. Амгы үеде кол угланыышкынывыс—малдың кышкы ажаалгазынче салдынган. Инектерден сүт саалдазын кудулатпас дээш бүгү аргаларны ажыглап турар бис. Бисте мал чемнери четчири-биле бар. Ону малга тургускан рацион ёзугаар чидиртип, чер одарын чөп ажыглап тургаш, малды кыштан хүр ажырар деп турар бис—деп, эш Р. Моңгуш чугаалап турар.

Участок чыл төнчүзүнге чедир 20 тоннадан эвээш эвес сүттү садар хүлээлгени алган.

М. СЕВЕН.

Чөөн-Хемчик район.

СОВЕТ АРМЕНИЯ 40 ЧЫЛ БОЛГАН

Я. ЗОРОБЯН, Армениянын КП ТК секретары

Бөгүн Армения Совет эрге-чагырганы тургускан хүндеи бээр 40 чыл болган болгаш Армениянын Коммунистиг партиязы 40 чыл болган.

Делегейниң эң эрте-бурунгу улустарының бирээзи—армян улус бодунуң 4000 чылдыг төөгүзүнүң дургузунда эвээш эвес кадыг-берге шылгалдаларга таваржып чораан. Армян улус бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу, тускай хевирлиг культуразын камгалаары дээш эрсмаадырлыы-биле демисежип чораан. Ынчаарга XIX үс чылдың эгезинде Армениянын Россияга каттышканы армян улустуң төөгүзүнге эң улуг ужур-дузалыг болган.

Армян улустуң үс-үс чылдарның дургузунда күзеп чораан үүлү 1920 чылдың ноябрь 29-та күүсеттинген: ол хүн Армениянын ажылчы чоннары улуг орус улустуң акы-дунмалышкы дузаламчызының ачызында империалистиг саттынакчыларны үндүр сывыргаш, боттарының холунга эрге-чагырганы алган.

Оон бээр эрткен 40 чылдар—төөгүге узун эвес хуусаа, ынчалза-даа Совет Армения болза мурнунда хаанныг эрге-чагырганың хожудангай кыдыг-кызыгаары турганындан ам—бедик хөгжүлделиг үлетпүрлүг, коллективчиттинген, механизастаттынган көдээ ажыл-агыйлыг, мурнакчы эртемниг болгаш культуралыг, улам чечектелип турар республика апарган. Совет Армениянын улуг чедиишкиннери—Коммунистиг партиянын чингине шугумунуң ёзулуг түнели, ооң ленинчи национал политиказының тиилелгези.

Революция мурнунда Армениянын экономиказы дыка куду деннелге турган. Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда Ереванга, Лениначанга, Кироваканга болгаш өскедаа черлерге дыка хөй санныг үлетпүр төптерин тургускан болгаш химияның, өөнүг металлургияның, машина база прибор тудугларының чаачаа адырлары тывылган.

Өзүп турар үлетпүрге энергия баазазын тургузуп—Ереванның, Кироваканның, Дзорагеттің суг күжү-биле ажылдаар электростанцияларын тутган. А бо чылын электростанцияларның Севан-Раздан каттыжыышкынының тудуушкуну доостур. Армениянын үлетпүрүнүң улуг хөгжүлдезин мындыг чижектен көрүп болур: 1913 чылда бүгү хаанныг Россия 1.500 станоктарны кылган болза, чүгле бо чылын бистиң республиканың заводтары—демир кезер 4.500 станоктарны бүдүрер.

Үлетпүр продукцияларын дашкаар үндүрери шалыпкын өзүп турар: Совет Армения ам 36 чурттарже оларны үндүр садып турар. СЭКП-нин XX болгаш XXI съездилериниң шиитпирлерин амыдыралга чедиишкиниг боттандырбышаан, республиканың ажылчы чоннары чеди чыл планында айыткан темпини ырак мурнай берген.

Тудуг ажылдары дыка калбарган. 1960 чылда капитал салыышкыннарының хемчээли 1,5 миллиард рубль хире. Ооң ачызы-биле үлетпүр черлериниң, чурттага бажыңнарының, эмнелгелериниң, школаларның, культура-амыдыралдың тудуглары калбаа-биле чоруп турар.

Республикада эртем-шинчилел черлери дыка калбарган.

Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда республиканың көдээ ажыл-агыйы үндезини-биле чаартынып, хөгжээн. Механизастаашкынының болгаш сутгарылганың калбак ажылдарының түннелинде тарылга шөлдери калбарып, культураларның дүжүү бедээн: 1919 чылдыы-биле деннээрге, 1959 чылда тараа культураларының будүрүлгези 6,1 катап, хөвеннии—88,8 катап, ногаа культураларыны—12,3 катап көвүдээн.

Мал ажылының талазы-биле база улуг чедиишкиннер чедип алдынган.

Республиканың колхозтарын, совхозтарын электри күжү-биле бүрүн хандырарын бо чылын доозар чорук биске онза өөрүшкүлүг. Чигир свеклазы, эът болгаш сүт будүрер болгаш күрүнеге дужаар талазы-биле хүлээлгезин республика хуусаа бетинде күүсеткен.

Республиканың экономиказын болгаш культуразын хөгжүдеринге армян эртемденнер идепкейлиг дузалажып турар. Республиканың 76 эртем-шинчилел институттарында эртемниң 158 докторлары, 1.431 кандидаттары чогаадыкчы ёзу-биле ажылдап турар. Бистин алдарлыг эртемденнеривис В. Амбарцумянның, Алиханян акылышкыларның, С. Мергелянның болгаш өскелериниң-даа атсураа чүгле Совет Эвилелинде эвес, харын ооң кызыгаарларының даштында-даа алдаржаан.

Совет эрге-чагырга тургустунар мурнунда Армениягa чаңгыс-даа дээди өөредилге чери чок турган болза, ам бисте—12 муң ажыг студентилерлиг 10 ажыг дээди өөредилге черлери бар. Республиканың 33 техникумнарында, 1.200 школаларында шупту 320 муң хире кижи өөренип турар.

Армениягa 1913 чылда ниитизи-биле 9 муң номнарлыг 13 библиотекалар турган болза, ам 7 миллион хире томнарлыг 1.130 библиотекалар ажылдап турар. Американың Каттышкан Штаттарының 20331 чурттакчыларынга-ла 1 библиотека онаажып турар болза бистиң республиканың—1200 кижизинге бирээ онаажып турар.

Радио, телевидение бисте дыка хөгжээн болгаш кинотеатрлар четкизи калбарган.

Совет Армениянын уран чүүлү болгаш чечен чогаалы улуг хөгжүлдеде. Эрткен чылын республикага армян театрының 2000 чыл болганын демдеглээн. Амгы хүннерде Совет Армениядa күрүнеиң 12 болгаш улустуң 10 театрлары ажылдап турар. Социалистиг нацияларның найыралдыг өг-бүлезинге армян улустуң тамбын, тургузукчу күш-ажылын көргүскен чечен чогаалдар дыка хөй тургустунган.

Армениянын Совет эрге-чагыргазының 40 чыл болганын бо байырлыг хүнде республиканың ажылчы чоннары бистиң бүгү-ле тиилелгелеривистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы—Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга улуу-биле өөрүп четтиргенин илередип турар.

Ф. ЭНГЕЛЬСТИҢ ТӨРУТТҮНГЕНИНДЕН БЭЭР 140 ЧЫЛ БОЛГАНЫНГА

МОСКВА. (СЭТА). Бүгү чурт-биле кады москвачылар Карл Маркстың чоок өөнүү болгаш соратнигы, эртемниг коммунизмниң үндезилекчилериниң бирээзи Фридрих Энгельстиң төруттүнген хүнүнден бээр 140 чыл болган оюн демдеглеп турар.

Марксизм-ленинизм институдунуң, ниити эртемнер академиязының болгаш СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазының, ССРЭ-нин Эртемнер академиязының төөгү институдунуң коллективтери ол кайгамчыктыг хүн-биле холбаштыр эртем сессияларны чорудуп турар. Москваның будүрүлгелеринде, албан, өөредилге черлеринде Ф. Энгельстиң амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында, марксизмниң өлүм чок идеяларының тиилелгезиниң дугайында лекцияларны болгаш илеткелдерни номчуп турар. Библиотекаларда ном делгелгелерин тургускулаан.

СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизм институту Ф. Энгельстин төруттүнген хүнүнден бээр 140 чыл болганынга турасааткан эртем бюллетениниң тускай номерин үндүрген. Ында мындыг үүлдерни парлаан: «Энгельс болгаш испан ажылчын шимчээшкининге буржуаз салдарга удур Маркстың, Энгельстиң болгаш Интернационалдың Чингине Төвулелиниң демиселиниң төөгүзүнден арын», К. Маркстың «Капиталының» ийнги томун Ф. Энгельстиң ажылдап турган дугайы», «Бирги Интернационалдың программалыг документилерин тургусканының төөгүзүнге» болгаш эртемниг коммунизмниң үндезилекчилериниң ажылдарынга турасааткан өске-даа материалдар. (СЭТА).

Бир совхозта

Краснодар край. Ейскининиң тараа совхозунуң ажылдакчылары ниитиниң малының баш санын өстүреринге шылгарангай чедиишкиниг болганнар. Ында муң-муң хаваннарны хары угла азырап турар малчыннар дыка хөй. Ол мурнакчы малчыннар бо чылын кижи бүрүзү 2000 болгаш оон-даа хөй хаван оолдарын өстүргеннер. А совхозка ниитизи-биле чыл дургузунда 20 муң хаван оолдары алыр турган болза, херек кырында—24.595 хаван оолдары алдынган.

Хаваннарны ажаап өстүреринің мурнакчы аргаларын совхозта ажыглап турар болгаш оларны хостуг чемнерилге-биле азырап турар. Бо бүгүнүң ачызында хаван ажаалгазында турган 47 кижини ол ажылдарындан хостааш, өскээр чорудар болгаш продукцияның бот-үнезин чиигедир аргалыг болган.

Чурукта: Ейск совхозтуң хаван ажаакчылары мурнакчы ажылчыннар: (баштайгы одуругнуң солагай талазындан) Г. Уститая биле С. Василенко; артында одуругда—Л. Рева болгаш З. Толстопятая; үшкү одуругда—Т. Безвесельная болгаш А. Михайленко олар.

Фото Е. Шулеповтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫҢ XV ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Эш П. Т. КИСЕЛЕВТУҢ илеткелинден

Кызыл хоорайның партия конференциязы ноябрь 26-да болган. Анда СЭКП хооркомунуң ажылынын дугайында отчёт илеткелди партия хооркомунуң секретары эш **П. Т. Киселев** кылган.

— Партияның XXI съездизинин шиитпирлерин болгаш СЭКП ТК-ныҢ Пленумнарынын докталдарын күүсетишаан, чеди чылдың ийиги чылының онаалгаларын база алдынган социалистиг хүлээлгелерни хуусаа бетинде күүседиринге ажылчы чоннарны мобилизастаар талазы-биле партия хооркому болгаш партия организациялары чамдык ажылдарны кылган — деп, илеткелчи демдеглээн.

Хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелери он айлар дургузунда ниити продукция бүдүрериниң планын 105,1 хуу, бараанныг продукциянынын— 110 хуу күүсеткен, пландан ажыр 4,5 миллион рубльдиң продукциязын бүдүрүп үндүрген. Эрткен чылдын бо үеэн-биле деңзээрге үлетпүр продукциязын бүдүрген хемчээли 11 хуу улгаткан, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү планда көрдүнгенинге улур 7,5 хуу бедээн. Үлетпүр бүдүрүлгелериниң хөй кезии деңдески ажылдап, пландан ажыр 500 мүн рубльдиң орулгазын киирип алган болгаш продукцияның бот-үнезин база ол-ла хире түңге чиигеткен. Он айларда чүк сөөртүр планын хоорайның бүгү автоажыл-агыйлары ажыр күүсеткилээн. Пландан ажыр 200 мүн ажыг тонна чүүлү сөөрткен. № 2 АТК, көдээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазы, областың коммунал ажыл-агый килдизиниң АТК-зы, даг экспедициязының АТК-зы чыл планнарын Октябрь байырлалынга чедир хуусаа бетинде күүсеткеннер.

Чеди чылдың ийиги чылынын онаалгаларын болгаш алдынган социалистиг хүлээлгелерни хуусаа бетинде күүседири дээш хоорайның бүдүрүлгелеринде социалистиг чарыш база ооң дээди чадазы—коммунистиг күш-ажыл бригадазы болгаш шалыпчызы деп бедик атты чедип алыры дээш шимчээшкин калбарган, ол шимчээшкинде 10 мүн ажыг ажылчыннар киржип турар. Амгы үеде ол бедик атты 148 кижи составтыг 18 бригадалар, база ооң шалыпчызы деп атты 130 ажылчыннар чедип алган. Бирги чүк АТК-зында коммунистиг деп бедик атты эзлеп турар эш Зюзин удурткан бригаданың 15 чолаачыларының 7-зи чыл планын 8 айлар дургузунда күүсеткен. Бригада күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планда көрдүнгенинге улур 15 хуу бедиткен.

Автосептелге заводунда демир шуткун кудар суугунуң ажылчыны эш Михальченко, колбаса фабриказының ажылчыны Монгуш Цзин-оол, облпотребсоюзтуң тудуг эргелериниң эптекчизи Соколов, типографияның линотипчизи Бондарева, областың коммунал ажыл-агый килдизиниң чолаачызы Орловский ышкаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улуу-биле бедидип турар бүдүрүлгениң өскеда хөй-хөй мурнакчыларын эш Киселев адаан.

Ындыг болза-даа хоорайның үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылында улуг четпестериниң барын илеткелчи айыткан. Үшкү кварталдың планы чүгле 99,4 хуу күүсеттинген, 186 мүн рубльдиң продукциязы чедир алдынмаан. Кызылдың далган дээрбезиниң удуртукчулары Деев, Зыков оларның харыысалга чогундан ол бүдүрүлгениң үшкү кварталда планы 53-ле хуу күүсеттинген. Ол ышкаш алгы, туйбу база эзт, сүт заводтары, «Тыва тудугнуң» тудуг-монтаж эргелери, шахта эргелери болгаш хоорайның үлетпүр комбинады үшкү кварталда планнарын база-ла чедир күүсетпээннер.

Үстүнде ышкаш өске-даа чамдык бүдүрүлгелер чыл планын күүседип шыдавас байдалга таваржып турдала чүрт-үлетпүр эргелелиниң удуртукчулары эштер Кавыршин, Петенев оларның талазындан үк бүдүрүлгелерге дузалашпаан чоруқту, а ол ышкаш СЭКП хооркомунуң бюрозундан үк четпестерни чайладырынче шиитпирлиг хемчеглерни албайн келгенин эш Киселев миннип чугаалаан.

Хоорайның тудуг организациялары дыка четпес ажылдап турар. «Тыва тудугнуң» тудуг-монтаж эргелери 10 айларның планын 86 хуу, ооң иштинде демир-бетон конструкциялар заводунуң тудуун—58-ле хуу күүсеткен. Бо чоруктуң кол чылдагааны болза, ол организацияның удуртукчулары эштер Нестеровский, Трещенко оларның талазындан тудугжуларны хөй санныг быдаргай объектилерже тарадып турарындан болган. Чижээ, бо чылын тудут болгаш септелге ажылын 60 кезек объектилерге чоруткан. Ооң ужурундан чүрт-талганың болгаш культура-амыдыралдың дыка хөй чүгула тудуглары эзлээн каш чылдар дургузунда доозулбайн, узамдыгын турар.

«Коммунтудугнуң» септелге-тудуг эргелери хоорайның суг дамчыдылгазының болгаш канализациязының, коммунал бүдүрүлгелериниң болгаш чүрт-талга тудугларының база септелгезиниң ажылдарын бо чылын дыка багай чоруткан, ол ышкаш облпотребсоюзтуң тудуг-монтаж эргелелиниң ажылында улуг четпестер ам-даа бар. Чүрт-талга бажыннарын тударының чыл планы амга чедир чүгле 59 хуу күүсеттинген.

Эш Киселев ооң ынай хоорайның харылзаа конторазының, горпонун, эмнелге черлериниң, школаларның ажылдарын тодаргай анализтеп, ында бар чамдык четпестерни шыңгыы демдеглээн.

Кызыл хоорайны чаагайжыдар талазы-биле СЭКП хооркому, хооркүүсөм чамдык ажылдарны чоруткан. Бо чылын 13 мүн дөс янзы-бүрү ыыштарны, 30 мүн чадан үнүштерни болгаш хөй санныг чечектерни ажылчы чоннар тарып олурткан. Хоорайның кудумчуларынга 36 мүн дөрбелчин метр хемчээлдиг черни асфальтылаан.

«Амгы үениң байдалдарында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ныҢ докталын күүседир талазы-биле отчёттуг үениң дургузунда СЭКП хооркомунуң болгаш партия эге организацияларының кылган чамдык ажылдарынга илеткелчи докталаан. Партия организацияларының чанында партия чырыдыышкынының 111 белгүмнери, политшколалар, 37 теоретиктиг семинарлар ажылдап турар, өөредилгениң бүгү хевиринде 4500 кижи хаара туттунган.

Хоорайның бүдүрүлгелеринде коммунистиг кижизидилгениң 55 школалары ажылдап турар. Чижээ, көдээ электрода эш Гниломедов пропагандистээн школа өөредилге чылының эгезинден бээр кичээлдерни 7 удаа чоруткан. Ындыг болза-даа марксизм-ленинизмни шингээдип алырынга партия чырыдыышкынының системазында бот-өөредилге амдаа кол хевир болбаан чоруқту илеткелчи демдеглээн. Эрткен-даа, бодаа өөредилге чылында белгүмнериниң, политшколаларның ажылынга контрольду СЭКП хооркомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи (эш Поляков) четпес тургускан.

Партия эге организацияларын организас талазы-биле быжыглаар дээш СЭКП хооркому чамдык ажылды кылган. Ооң түңнелинде партия организацияларының хөй кезии сан талазы-биле өскен болгаш боттарының иштики ажылын устав негелделерин өзугаар шиитпирлиг экижидип турар апарганын эш Киселев чугаалаан. Даг экспедициязының автобаазазында партия организациязы (секретары эш Козин) ажылын план өзугаар чорудун, партия хуралдарын докталмал чыыдырган, оларга өң чүгула айтырыгларны чугаалаштырып, хөй-ниити организацияларының ажылын хүн бүрү удуртуп келген. Ол автобаазаның коллективи чеди чылдың ийиги чылының планын 9 айларда күүсеткен.

Ооң-биле чергелештир СЭКП хооркомунуң бюро кежигүннери, ооң оргкилдизи (эш Пахомова) партия организацияларының ажыл-чорудулгазынче ханылап кирбейн, оларның ажылынга боттуг дузалашпайн келгенин илеткелчи миннип демдеглээн. Ылаңгыя даараныла комбинады, хоорайның коммунал ажыл-агый килдизи, алгы заводу, колбаса фабриказы ышкаш ындыг улуг бүдүрүлгелерде партия организацияларының хүрээлеги өспээн.

Чамдык партия организациялары администрацияларның ажыл-чорудулгазын контрольдаар комиссияларның ажылын эзлээн боттуг удуртуп турар. Автосептелге заводунда партия организациязында (секретары эш Михальченко) эш Сташевский удурткан комиссия идепкейлиг ажылдап келген. Ооң бо чылын киирген саналдарындан 29 саналдарны администрация чери ажыглап боттандырган. Ындыг болза-даа туйбу заводунда, хоорайның үлетпүр комбинадында партия организациялары комиссияларның ажылынче чогуур кичээнгейин ам-даа салбайн, оларның саналдарын шиитпирлиг детквейн турарын илеткелчи шүгүмүүлээн.

Эш Киселев бодунуң илеткелинге хооркомунуң кадрлар-биле ажылын, комсомол, профэвилел организацияларының ажылдарын тодаргай анализтээн, ол ажылдарда улуг четпестерни база шүгүмүүлээн.

Бодунуң төрээн Коммунистиг партиязының XXI съездизинин шиитпирлерин боттандырбышаан, чеди чылдың үшкү чылының онаалгаларын чедиишкинниг шиитпирлээринче, бистиң чүртүвүска коммунизмни чедиишкинниг тургузары дээш демиселге бодунуң салыышкынын киреринче хоорайның ажылчы чоннарын мобилизастаар дээш Кызылдың партия организациязы бүгү хемчеглерни алыр дээрзин илеткелинин түңнелинде ол бүзүреткен.

Конференцияга саналдардан

СЭКП хооркомунуң ажылының дугайында отчёттуг илеткелдиң талазы-биле санал-онаалдарның бериишкини конференцияга калбарган. Профэвилелдериниң область чөвүлелинин харыысалгалыг секретары, делегат эш **Б. Токарев** бир дугаарында сөсап, санал бергеш, социалистиг чарыштың, ылаңгыя ооң дээди хевири болур коммунистиг күш-ажыл бригадазы болгаш шалыпчызы деп бедик ат дээш патриоттуг чаагай шимчээшкиниң хоорайда канчаар калбарын турарын тодаргай чугаалаан.

Төөгүлүг чеди чыл планының ийиги чылының онаалдаларын чедиишкинниг күүседиринге социалистиг чарыш болгаш коммунистиг өзу-биле чүрттаар, ажылдаар база өөренир дээш шимчээшкин улуг рольду ойнап турар. Ындыг болза-даа, коммунистиг күш-ажыл бригадазы болгаш шалыпчызы деп бедик ат дээш шимчээшкинни чамдык бүдүрүлге, тудуг черлеринде чедир үнелеп көрбейн, ону калбартырынче чогуур кичээнгейни угландырбайн турарын оратор демдеглээн. Патриоттуг шимчээшкинни ылаңгыя садыг болгаш ниитиниң чемненилге черлеринде өң четпес организастап турар. Чижээ, коммунистиг күш-ажыл бригадазы деп атты хоорайның магазиннериниде, столованларында чаңгыс-даа бригада амга чедир чедип албаан.

— Коммунистиг өзу-биле ажылдаар, чүрттаар, өөренир дээш шимчээшкинни чамдык профэвилел организацияларының, хамаарышкан обкомнарының, профэвилелдер чөвүлелиниң четпес организастап, удуртуп турарын миннип чугаалаар херек. Ооң-биле чергелештир, садыг болгаш ниитиниң чемненилге черлериниң, а ол ышкаш чүрт үлетпүрүнүң чамдык бүдүрүлгелериниң партия организациялары коммунистиг күш-ажыл бригадазы болгаш шалыпчызы деп бедик ат дээш шимчээшкинни калбартырынче чогуур кичээнгейни угландырбайн келген—деп, эш Токарев чугаалаан.

Үлетпүрүң болгаш тудугну эргелеп башкарарынга ажылчы чоннарны калбаа-биле киириштирер айтырыгже улуг кичээнгейни СЭКП ТК-ныҢ июль Пленуму угландырган. Ындыг турбуже, «Коммунтудуг» септелге-тудуг эргелери ышкаш чамдык тудуг черлеринде үргүлчүнүң ажылдаар бүдүрүлге чөвүлел хуралдарының ажылын өң четпес организастаанын, а ол ышкаш үргүлчүнүң ажылдаар бүдүрүлге чөвүлел хуралдарының дугайында эш Киселевтуң илеткелинде чүну-даа чугаалаанын оратор хомудап демдеглевишаан, бүдүрүлге чөвүлел хуралдарының ажылын дээре организастаарынче, үлетпүрнү, транспортту, тудугну эргелеп башкарарынга ажылчы чоннарны калбаа-биле киириштирериниче хүн бүрүнүң кичээнгейин угландырарының эргежок чугулазын айыткан.

—«Тыва тудуг» тудуг-монтаж эргелелиниң адрезинге кылган бүгүле шүгүмүүлелдер бүрүн чөптүг болгаш долу барымдаалыг—деп, ол эргелелдиң начальниги, делегат эш **А. Нестеровский** конференцияга демдеглээн. Ажыглалга баштай киирзе чогуур тудуг объектилериниче кол киржок чугулазын эш Нестеровский бодунуң саналынга айыткан. Ол ышкаш тудуг организацияларын быжыглап, каттыштырар дугайында айтырыгны моон соңгаар өөренип көөрүн оратор саналдаан. Бо чылын ажыглалга киирзе чогуур 96 квартиралыг бажыңның тудуунда ажылчыннарның санын амгы үеде 200 чедир көвүдеткенин, үк бажыңны 1960 чылдың декабрь 20-те чедир ажыглалга киирип, ажылчы чоннарга тудуп бээрин конференцияга ол медеглээн.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң төөгүлүг чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир, СЭКП-ниң XXI съездизинин болгаш партия Төп Комитединиң июль Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш Кызылдың № 2 АТК-зының коллективи сорук киришкинниг ажылдавышаан, бо чылдың он айларында чүк сөөртүлгезинин планын ажыр күүсеткеш, пландан ажыр хөй муң рубльдиң орулгазын чедип алган дугайын ол АТК-ныҢ начальниги, делегат эш **Ф. Круговой** бодунуң саналынга чугаалаан. АТК ноябрьның бүдүрүлге планын хуусаа бетинде—ноябрь 24-те бүрүн күүседип апкан.

Коллективтиң чедип алган бо күш-ажылчы бедик көргүзүглери болза, чолаачылар, септекчилер ортузунга партия болгаш профэвилел организацияларының чоруткан организакчы бөзө масса-политиктиг ажылының түңнели болуп турар деп эш Круговой демдеглээн. Бүдүрүлге планын күүседиринге социалистиг чарыш, хамыктың мурнунда коммунистиг өзу-биле ажылдаар, чүрттаар база өөренир дээш патриоттуг чаагай шимчээшкин улуг идигни берген. Амгы үеде АТК-да 1 бригадага коммунистиг күш-ажыл бригадазы, 40 кижиге шалыпчызы деп бедик атты тывыскан. Бүдүрүлгениң мурнакчыларының хүрээлеги хүн бүрүде өзүп турар. Чижээ, СЭКП кежигүнүнге кандидат чолаачы эш Любкин бодунуң чеди чыл планын 1961 чылда күүседир деп турар.

— Автопарктарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарынче улуг кичээнгейни СЭКП ТК-ныҢ июль Пленуму угландырган. Ындыг турбуже, бисте автоажыл-агыйлар амга чедир чүгле чаңгыс эзлчег-биле ажылдап турар. Кызылдың пассажир АТК-зының начальниги эш Макаренко-биле кады бо чылын Москванын, Ленинградтың, Риганың автоажыл-агыйларынга дуржулга солчур дээш барып чораан бис. Ында бүгү автоажыл-агыйлар ийи болгаш үш эзлчеглиг ажылдап, автопарктарны өң бедик бүдүрүкчүлүг ажыглап турар. Ынчангаш, моон соңгаар Кызылдың автоажыл-агыйларын ийи эзлчеглиг ажылдаар кылдыр организастаары эргежок чугула—деп, эш Круговой саналдаан. Автоажыл-агыйларны ийи эзлчегже шилчидер төлээде, чүдүрер болгаш дүжүрер ажылдарга ийи эзлчегни тургузары база эргежок чугула.

Ажылчы чоннарның ортузунга лекция пропагандазын күштелдиринче онза кичээнгейни «Амгы үениң байдалдарында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ныҢ докталында угландырганын делегат эш **М. Николаева** конференцияга демдеглээн. Хоорайның ажылчы чоннарынга номчуп турар лекцияларның саны көвүдээн-даа болза, чамдык лекцияларның шынары амга чедир чавыс, политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир ниитилелдиң хоорайда кежигүннериниң барык деңкезии лекция пропагандазынга киришпейн турар.

«Тыва тудуг» тудуг-монтаж эргелелиниң эзлээн хөй тудуг объектилеринге, автотреске номчуза чогуур турган лекциялар ында партия организацияларының четпес организастаан түңнелинде болбайн баргаан. Лекция пропагандазын ажылчы чоннар ортузунга күштелдиринче, ылаңгыя лекция бүрүзүн амыдырал-биле, тодаргай сорулгаларны шиитпирлээри-биле холбаштырарынче партия организацияларының кичээнгейин эш Николаева угландырган. Культура университедин ийи чыл бурунгаар Кызылга организастаанын оратор чугаалаан. Ол университеттиң кол сорулгазы болза, ажылчы чоннарның коммунистиг медерелин болгаш культурлуг деңнелин бедидеринге дузалаары, эртемниң болгаш техниканың чедиишкинин пропагандалаары болур. Университеттиң дыңнакчыларының саны чамдык үеде эвээжен турган. Ол дээрге, организакчы ажылдың четпес тургустунганындан хамааржыр, ынчангаш, культура университединиң ажылынга практиктиг дузаны чедирин партия организацияларындан эш Николаева дилээн.

— Хоорайда тудуг ажылдарының четпес чоруп турарын, тудугда улуг хожудаашкынны конференция бүрүзүнге демдеглеп, тудуг планы күүсеттинмээн дээш СЭКП хооркому, хорхүүсөмну чаңгыс эвес удаа шүгүмүүлеп келген. Ындыг турбуже, тудугда хожудаашкынны чайладыр төлээде, чүну кылза чогуурул дээрзин эш Киселев илеткелинге тодаргай чугаалавады—деп, делегат эш **В. Глинский** шүгүмүүлээн. Комсомол ажылын бедик деңнелге тургузарының, аныяктар ортузунга кижизидилге ажылын күштелдиринин, а ол ышкаш политиктиг серемчилелди улам дыңзыдарының эргежок чугулазын оратор демдеглээн.

Область типографиязында партия эге организациязының секретары, делегат эш **А. Жаров** конференцияга санал бергеш, коллективте партийжи масса-политиктиг болгаш организакчы ажылдың дуржулгазын колдадыр чугаалаан. Ажылчыннар ортузунга лекция пропагандазын, беседаларны, номчулгаларны баш бурунгаар хынамчалыг кылдынган план өзугаар чорудуп турар, көскү агитацияны бүдүрүлге цехтеринде багай эвес организастаан. Социалистиг чарышты, ылаңгыя ооң дээди хевири болур патриоттуг шимчээшкинни коллективке калбартырынче кичээнгейни партия болгаш профэвилел организациялары күштелдирген. Амгы үеде типографияда бир цех коммунистиг өзу-биле ажылдаар, чүрттаар, өөренир дээш чарышта киржип турар. Социалистиг чарышты цехтер, бригадалар аайы-биле организастаан. Чарышка тиилээн цехке 500 рубльдиң, бригадага—250 рубльдиң шаннаалдарын тыпсып турар.

Ажылчыннар ортузунга чорудуп келген бо бүгү ажылдарның түңнелинде коллектив бүдүрүлге планын ажыр күүседип, продукцияның шынарын эзлээн экижиткенин эш Жаров демдеглээн. Ындыг болза-даа, ажылда четпестериниң ам-даа барын, үк четпестерни чайладыр дээш партия, профэвилел организацияларының база дирекция черинин ап чорудуп турар хемчеглерин ол чугаалаан. Чамдыкта чуруктарны куду шынарлыг кылыр, солунларны азы номнарны четпес шынарлыг парлаар таварылгалар тургулаан.— Бистиң кол сорулгавыс болза, ажылчыннарның күш-ажылын дээре организастап, техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглап тургаш, продукцияның шынарын улам экижидери болур—деп, эш Жаров айыткан.

Ажылчын аныяктарның кежээки школазының ажылының дугайын конференцияга делегат эш **С. Шуманов** чугаалавышаан, өртке удур команданың начальниги эш Попов ышкаш чамдык удуртукчулар аныяктарның өөрениринге эргежок чугула байдалдарны тургузуп бербейн турарын шынгыы шүгүмүүлээн. Ажылчын аныяктарның школазын тудар дугайында айтырыгны моон соңгаар өөренип көргеш, шиитпирлээрин ол саналдаан. Улус өөредилгезиниң талазы-биле чеди чыл планын чедиишкинниг күүседир төлээде, ажылчын аныяктарның кежээки школазының ажылынче кичээнгейни күштелдиринин, анаа өөреникчилерни план өзугаар, болдунар-ла арга-биле хөй-ну хүлээп алырының эргежок чугулазын оратор демдеглээн.

Кызыл хооркүүсөмнуң даргазы, делегат эш **С. Красный** сөс алган. Хоорайда чүрт-талга тудуунуң канчаар чоруп турарын ол тодаргай чугаалаан. Ажылчы чоннарны бажыңнар-биле бүрүн хандырар өң чугула сорулга ам-даа бүрүн шиитпирлеттинмээн. Ындыг турбуже, 1960 чылда чүрт-талга бажыңнарын ажыглалга киирер план ноябрь 25-ке чедир чүгле 59 хуу күүсеттинген азы тутса чогуур 13115 дөрбелчин метр чүрт-талга шөлүнден 7738 дөрбелчин метр ажыглалга кирген болуп турар.

Чүрт-талга тудуунуң хоорайда шак ындыг өң ооҗум чоруп турарының кол чылдагааны чүдел диже, тудугжуларның күш-ажылын четпес организастап келгенинде, тудуг объектилерин материалдар-биле үзүктелиишкинниг хандырыш, тудугнуң техниказын чавыс бүдүрүкчүлүг ажыглап турарында. Чижээ, бо чылын ажыглалга киирер ужурлуг 96 квартиралыг бажыңның тудуунга материалдар чамдыкта чедишпейн, механизмнер ажыглаттынмайн турган. А кажан тудуг материалдары үзүктелип, техника ажыглаттынмайн турда, ажылчынар ажыл чок аваа турар ужурга таваржып келген. 96 квартиралыг бажыңның тудуун «Тыва тудуг» тудуг-монтаж эргелелиниң начальниги эш Нестеровский, кол инженери эш Трещенко олар дыка четпес удуртуп, одалга системазының тудуун саадатканнар. Үк бажыңны ажыглалга киирериниң өң сөөлгү хуусаазы—1960 чылдың декабрь 20-де, а бир эвес ооң тудуун хүн бүрү тодаргай удуртпас болза, бо чылын ажыглалга кирбейн барып болурунуң айыылы турып турар дээрзин эш Красный демдеглээн.

«Тыва тудуг» тудуг-монтаж эргелелиниң ажылчыннарынга ниити чүрттаар бажыңның тудуун ам-даа дооспаан. Үргүлчүнүң доктаамал ажылдаар тудугжуларлыг болур төлээде, оларны чүрт-талга бажыңнарыбиле хандырарының эргежок чугулазын оратор чугаалаан. «Коммунтудуг» септелге-тудуг эргелелиниң начальниги эш Зильберман, кол инженери эш Гапонов олар септелге болза-даа, хоорайда садыг болгаш ниитиниң чемненилге черлериниң ажылында улуг четпестериниң ам-даа барын ол айыткан. Аш-чем продуктулары четчир хемчээлдиг бар деп областың аш-чем үлетпүрүнүң эргелелиниң начальниги эш Маркин хөй удаа медеглеп келген, а кажан горпонуң ажылдакчылары үк продуктуларны чоонга сайгарып садыглары-биле хүлээп алыр дээш чеде бээрге, ол продуктулар херек кырында чок болуп турган.

Аш-чем болгаш үлетпүр бараанларын магазиннерге, ниитиниң чемненилге черлеринге сөөртүп чедирип алыр чугула ажыл ам-даа саадап турарын оратор шүгүмүүлээн. Ооң кол чылдагааны чүдел диже, автомашиналарны садыг болгаш ниитиниң чемненилге черлеринге облпотребсоюзтуң автотранспорт конторазы саададып, хундускунуң 11—12 шактарында чорудуп берип келгенинде, а кажан келген машиналарга чүүктү чүдүрерин база дүжүрерин четпес организастап турарында.

Хоорайның тудуг планын күүседиринге улуг рольду Кызылдың туйбу заводу ойнаар ужурлуг. Ындыг турбуже, ол завод сөөлгү үеде туйбу будурер планын чедир күүсетпейн, чавыс шынарлыг продукцияны берип келгенин делегат эш **М. Турчанов** шүгүмүүлээн. Ажылда четпестерни чайладыр, план күүседизин хандырар талазы-биле заводтуң дирекция чери, ында партия, профэвилел организациялары эзлээн хемчеглерни чорудуп турар деп конференцияга ол медеглевишаан, моон соңгаар туйбу будурерин кыжындаа, чайын-даа үзүктелиишкин чо[illegible] организастаарының, чаа тудугларга эки шынарлыг болгаш хөй туйбуларны будурүп бээринде эргежок чугулазын айыткан.

Ниитиниң корум-чурумун камгалаарынга хөй-ниитиниң идепкейлиг киржилгезин чедип алырының эргежок чугулазын хооркүүсөмнуң шагдаа салбырының начальниги, делегат эш **В. Кочетков** бодунуң саналынга онзалап айыткан. Ооң-биле чергелештир чамдык будурулге болгаш албан черлериниң удуртукчулары хөй-ниитиге ажыктыг ажыл кылбас, улчумал кижилерни ажылга түр хүлээп ап, оларга хемчээлден ажыр хөй төлевирни берип, амдажыдып турарын ол шүгүмчүлээн. Чижээ, ажыл кылбас, улчумал кижилерни областың культура эргелелиниң начальниги оралакчызы эш Блинов ажылга түр үеде хүлээп ап турган.

Хоорайның партия конференциязынга облпотребсоюзтуң тудуг-монтаж эргелелинде партия организациязындан келген делегат эш **А. Шелтовский**, облкүүсөмнуң иштики херектер эргелелинде партия организациязындан келген делегат эш **Э. Маадыр**, областың хөгжүмшин театрында партия организациязындан келген делегат эш **А. Молчанов**. СЭКП хооркомунуң үлетпүр болгаш транспорт килдизиниң эргелекчизи, делегат эш **И. Ильин**, СЭКП обкомунуң бирги секретары эш **С. Тока** болгаш өске-даа эштер боттарының саналдарын тус-тус бергеннер.

• • •

Отчёттуг илеткелдиң талазы-биле тодаргай докталды конференция хүлээп алган.

ХООРАЙНЫҢ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫНЫҢ ЧАА СОҢГУТТУРГАН УДУРТУР ОРГАННАРЫ

СЭКП-НИҢ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ КЕЖИГҮННЕРИ

Ананьин А. Н.
Алдын-оол Х. С.
Болдур-оол С. Л.
Богданова А. Н.
Береуцин Л. И.
Бобкина Н. И.
Баир В. Ч.
Балакин А. И.
Байыр-оол С. Д.
Будегечиев Б. К.
Гончаренко А. К.
Гарькина А. С.
Доржу Ю. С.
Делег М. Л.
Дугержаа Г. Т.
Давалай С. Ч.
Ефименко М. А.
Забоев Л. А.
Зайцева А. А.
Ильин И. А.
Круговой Ф. Г.
Кызыл-оол А. Ч.
Киселев П. Т.
Красный С. Х.
Кротский Н. М.
Кочетков В. А.
Кудрина А. Г.
Козин Ф. А.
Ковалев А. Г.
Козлова Л. М.
Лопсан И. К.
Момбужай Д. Д.
Михальченко Я. В.
Орловский П. С.
Петенева Ю. К.
Поляков А. С.
Путинцев Ю. С.
Петракова Е. А.
Пичугина М. А.
Пахомова А. И.
Сундуй О. С.
Сандык А. С.
Сандый Х. Б.
Сандан С. Б.
Старинков В. С.
Салчак М. С.
Сайгутина В. Е.
Тамбиль С. С.
Трухин Г. Д.
Тугаржик К. П.
Тока С. К.
Трещенко Ю. М.
Торжу А. Н.
Хвойцев С. Е.
Хавратова А. Е.
Циба А. П.
Чередниченко Г. Ф.
Чимит Ч. С.
Щербаков В. И.

СЭКП-НИҢ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ КЕЖИГҮННЕРИНГЕ КАНДИДАТТАР

Артаев М. Ш.
Амыр К. Ч.
Булатова Е. А.
Леонова А. И.
Норбу Х. К.
Рамазанов М. А.
Сайкина В. И.
Шамарыкин А. И.
Плотницкая М. П.

РЕВИЗИЯ КОМИССИЯЗЫНЫҢ КЕЖИГҮННЕРИ

Аракчаа К. Т.
Балакина Г. Н.
Кудрявцев М. А.
Сапогов В. Д.
Черкашина К. А.
Шиирипей Н. Д.
Федоров В. Ф.

СЭКП хооркомунуҢ Пленуму

СЭКП хооркомунуң организастыг пленуму дүүн, ноябрь 28-те болуп эрткен. Партия хооркомунуң бирги секретарынга эш П. Т. Киселевту, ийиги секретарынга эш Н. М. Кротскийни, секретарынга эш С. Д. Байыр-оолду, бюро кежигүннеринге эштер А. Ч. Кызыл-оолду, С. Х. Красныйны, Ф. А. Козинни, Б. Х. Будегечиевти, Ф. Г. Круговойну, А. И. Пахомованы, бюро кежигүннериниң кандидаттарынга эштер К. П. Тугаржикти, Ю. М. Трещенкону пленум соңгаан.

СЭКП хооркомунуң оргкилдизинин эргелекчизинге эш А. И. Пахомованы, пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизинге эш А. С. Поляковту, үлетпүр болгаш транспорт килдизинин эргелекчизинге эш И. А. Ильинни бадылаан.

Хамык ужур—хүлээлгени күүседиринде

Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозунуң малчыннары СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга күш-ажылчы чедишкиннер-биле ужуражыр дээш сорук киришкинниг ажылдап турар. Төп сүт-бараан фермазының саанчызы Баткар Чедей он айлар дургузунда инектиг санындан 1304,9 кг азы ниитизи-биле 13.049 кг сүттү саггаш, колхозтуң саанчыларының аразында социалистиг чарыштыр тиилекчизи болуп артпышаан. Бир инектен 1200 кг сүттү саар деп планныг турда, а ол чыл дургузунда инек бүрүзүнден 1400 кг-ны саарын хүлээнген турган, ам 1 инекке онаштыр барык-ла 97 кг сүттү немей саггаш, декабрь Пленумунга чедир хүлээлгезин күүседир деп сорулга салган. Саанчылар А. Хавак бир инектен 1074 кг, О. Манчалмаа —987,8 кг сүттү саап алганнар.

— Хүлээлгени алыры дээрге, ажыл-херектиң чүгле эгези. Хамык ужур ооң күүседези дээш харыысалгалыг, карак-кызыл ажылдаарында. Мээң он инектерим шуптузу хайдак. База бир чугула хемчег—инектерни кызыратпайн, чогуур өйүнде тудуп эдериштирер арга-биле эдержилгеге киирип, ынчангаш бүдүн чыл дургузунда оларның үзүктелчок сагдырарын чедип ап, ам 6 инек саап турар мен, өскелери эрте эдержилгеге кирген болгаш декабрь айда бызаалаар. Хүлээлгемни күүседириниң аргазы бар. Колхозтуң талазындан бисти деткизе чогуур үүл болза, инектерге бөөр немелде чемнерни хандырары болур. Ол хандыртынган турда, саанчылар сүт саалдазын көвүдедип болур аргалыг бис—деп, Чедей чугаалап турар.

Төп сүт-бараан фермазының коллективи районнуң өске колхозтарының сүт-бараан фермаларындан дээре ажылдап, районда байдал-биле алырга, бо чылын мурнакчы ферма болуп келген. Ында 110 инектернин 96-зы хайдак, а оларның бызаларын эткир угланыышкыныг сагбас 48 инектерге чагыштырып эмзирер арга-биле өстүрген. Бо фермада сүттүң ниити-даа, бир инекке онаштыр-даа саалдазы эрткен чылдың бо-ла үезинден кудулавайн келген, а өске фермаларда кудулап турар. Ферма коллективи он айлар дургузунда 103 тонна сүттү, а бир инекке онаштыр — 936,4 кг-ны саггаан, азы эрткен чылдың деннелинден сүт саалдазы бедик болган. Ноябрь 15-ке чедир күрүнеге 766 центнер сүт саттынган азы сүт садарының чыл планы ажыр күүсединнген.

Хүлээлгелерин күүседир дээш саанчылар, кадарчылар ам-даа күжениишкинниг ажылдаары арткан. Олар инектерниң кышкы ажаалдазын, чемгерилгезин улам-на күштелдирип турган, сүт саалдазын амгы деннелинден кудулатпайн, харын көвүдедир дээш демисежип турар.

О. МАНДАРЫЙ,
Шынның» корреспондентизи.

„ТЫВА ДАГ-ДҮГҮ“ КОМБИНАТТАН

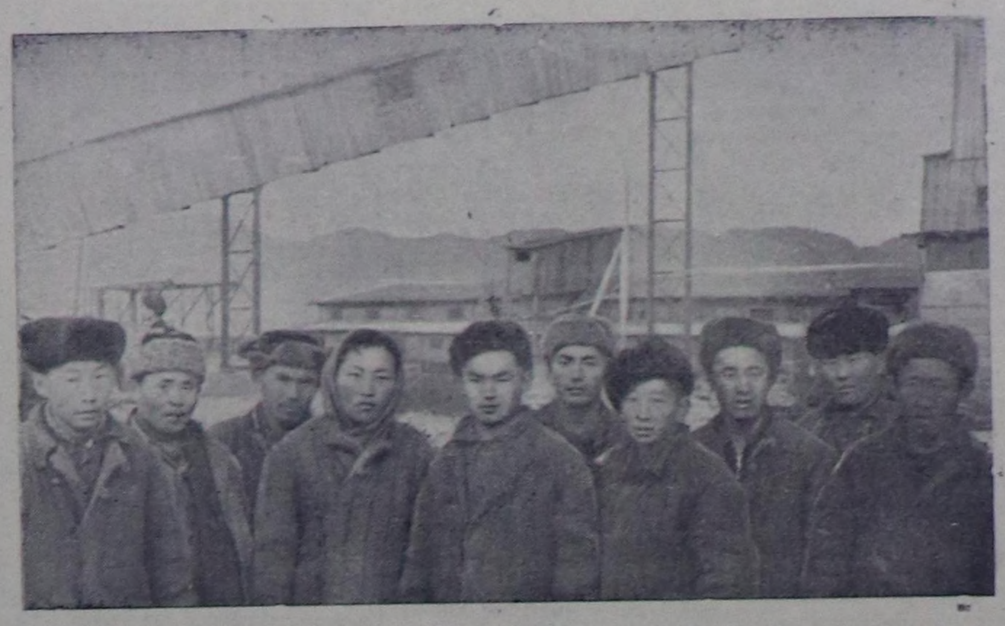

Тывада чеди чылдың улуг тудугларының бирээзи — «Тыва даг-дүгү» тудуунда Монгуш Маадыр-оол удурткан коммунистиг күш-ажыл бригадазының кежигүннери бетон заводунуң кургадылга цегинин тудуунда улуг күжениишкинниг ажылдап турарлар. Бригада ноябрь айның ажыл планын 160 хуу күүсеткен.

Чурукта: бригаданың кежигүннери.

Фото Н. Поляковтуу.

Садыгжының мергежили

Ооң ажылдап турар магазининге кире бөөрге, арыг-шевер, чырык. Бараннарны чурум чыскаалдыг кылдыр делгээш, оларның өртээн бижип каан. Садыш алыкчыга үе-үелеп чугула хереглеттинер бараннарны бир черде делгеп салган. Ол магазинге аргалыг-ла болза, хөй үүл бараан турзун деп күзээр, ынчангаш хереглекчилерниң чагыын ёзугаар бараннарны райподан сөөртүп эккээр. Амгы үеде кидис идиктерни, чылыг аржыылларны, тоннарны, бөрттерни магазинде чедирип алган. Садыгжының хөрээнде «Совет садыгның тергиини» деп хөрек демдээ бар.

Садыг шугумунга 20 чыл үзүктел чок ажылдап келгеш, ол өресамчыгдалдыг болуп көрбөөн. Бараан саарылгазын ай санында-ла ажыр күүседип келген. Мындыг төлептиг садыгжы—Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозта көдээ магазиннин садыгжызы Ховалыг Баян-Далай-дыр.

Хөй-ниитиниң киржилгези-биле

Бистиң колхозка эш-хуузунуң суду тургустунганының баштайгы хүнненинден эгелээш-ле хамаатылар негелде, хомудалдарын судка киирип эгелээн. Кирген билдириишкин бүрүзүн ийи-үш хонуктан эрттирбейн шиитпирлеп, эш-хуузунуң судунуң чорудуп келген ажылының түңнелин хамаатыларның ниити хуралдарынга чугаалажып турар деп чурумчудуп алган бис.

Эш-хуузунуң судунга чугаалажып көрген айтырыгларның хөй нуруузу арага, биче хулиган херээниң дугайында болгулаан. Үргүлчү арагалап, кадайын каш удаа эттеп турган М. Куксиннің херээн эш-хуузунуң судунга көргеш, хөй-ниитиниң буруудадыышкыны-биле хемчег алган. М. Куксин ышкаш ындыг арагачыларның бирээзи В. Рассамохин турган. Арагалаан соонда-ла кадайын дорамчылап, ону эттеп турар дээш ону судка база-ла көрген. Рассамохинден хөй айтырыгларны салып, ооң хулиганзыг чоруунга удур чеди кижи санал берген. Колхозтуң саанчызы Яковлева мынча дээн:

— Рассамохин ышкаштар бистиң колхозка турбас ужурлуг... Ол бодунуң авазын база эттеп, бажыңындан үндүр ойладып турар. Ынчангаш аңаа хөй-ниитиниң дөңгулдазын бөөр херек.

Эш Яковлеваның саналын өскедаа колхозчулар деткээннер. Куксин биле Рассамохинни хөй-ниити шыңгыы сагындырып, моон соңгаар арагага хандыкшывайн, төрээн колхозунга ак-сеткилдиг ажылдаарын даасканнар. Эш-хуузунуң суду болгаш ооң активчилери судка хемчег алдыртканнарның ажылдап турарын хынап, арагалылар, ажыл кылбастар-биле шыңгыы демиседи чорудуп турганнар.

Хамаатылар Андрей Лакпа биле Петр Булгаковтуң аразынга маргылдаалыг айтырыг тургустунуп кээрге, ону база-ла хөй-ниитиниң—колхозчуларның мурнунга шиитпирлеп көрген. Лакпа Булгаковка сиген саткан, акшазын төлеттирип алган хирезинде, ол-ла сигенни Лапчар-оолга база катап садыпкан. Ак-сеткилдиг эвес болганы дээш Лакпаны хөй-ниити сагындырган. Хамааты Г. Фунтиков бир-ле катап чадаг-терге оорлап алганын колхозчулар илереткен. Эш-хуузунуң суду Фунтиковтуң оор кылган херээн көөр дээрге, Фунтиков аңаа удурланып турган. Ооң херээн район судунче шилчиткен.

Тургустунганындан бөөр үр эвес болган-даа болза, эш-хуузунуң суду чурум үрекчилерин эдип чазап кижизидер талазы-биле чамдык ажылдарны чоруткан. Хамаатылар-биле эш-хуузунуң судунуң аразында харылзаазы быжыгып турар. Моон соңгаар судтуң ажылын улам-на идепхейжидип, ону улам-на дээштиг болдурар сорулга бистиң мурнувуста туруп турар.

Е. ПАЗДЕРИН,
Каа-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозта эш-хуузунуң судунуң даргазы.

Күзелин илереткеннер хөй, а кээп тураралар эвээш

Чадаанада ажылчын болгаш көдээ аныяктарның кежээки школазынга бо өөредилге чылында 80 кижи өөренири-биле бижиткен. Өөредилге чылының эгезинде олар 5—10 класстарга өөренип эгелээн. Кежээки школа башкылар-биле болгаш өөредилге херекселдери-биле эрткен чылга бодааргa эки хандыртынган.

Школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылын эжиждер, ында өөренип турарларны кичээлдерге хаара тудар талазы-биле ВЛКСМ-ниң Чөөн-Хемчик райкому (секретарылары эштер Март-оол, Гришина), райкүүскомнуң улус өөредилге килдизи (эргелекчизи эш Седип) оперативтиг удуртулга-биле хандырбайн, практиктиг дуза чедирбейн турар. Ооң хараазы-биле бирги улдунда өөредилгениң шынары 64 хуу болган. Ол улдуннуң дургузунда 80 кижиден 60—65 кижи доктаамал өөренип турган.

Чамдык бүдүрүлге болгаш албан черлериниң удуртукчулары, ында партия, комсомол организацияларының секретарылары коллективтиринден кежээки школада өөренип турарларны өөредилгеже хаара тудар талазы-биле багай ажылдап, школаның дирекциязынга дуза чедирбейн турар. Ооң хараазы-биле дыка хөй кижилер школага өөренири-биле адын бижиткеш, шуут кагганнар Чижээ, Чадаана автотранспорт конторазының коллективинден 17 кижи бижиткен, херех жырында 7-ле кижи, септелге-техниктиг станциядан 12 кижиниң чүгле чаңгызы, райподан 13 кижи бижиткеш, 4 кижи, тараа хүлээп алыр черниң 10 кижизинден 4-ле кижи кичээлге кээп турар. Ол ышкаш Сталин аттыг колхозтуң колхозчу аныяктарындан 12 кижи өөренири-биле аттарын бижиткен, ам олар шуут келбестээн.

Кежээки школага өөренир күзелин илередип, аңаа бижидип алгаш, кичээлге барбайн турар коммунистер база бар. Оларга СТС директору эш Моисеев, АТК начальниги эш Банюков, коммунал-хандырылга конторазының начальниги эш Шербинин, СТС-те эш Цибульский, райпонуң хөй-ниитиниң чемненилге черинин эргелекчизи эш Лавриненко олар хамаржыр. Бо эштерниң аттары бижиттинген боордан кадына, бо талазы-биле чүү-даа кылбаан. Хамаарышкан партия эге организациялары оларга негелде тургуспайн турар. Чамдык комсомолчулар, ылангыя райүлетпүр комбинатта даараныкчы эш Николаева (9-ку класста), АТК-да комсомол организациязының секретарының оралакчызы эш Потапов (7-ги класста), райкүүскомда эш Мананникова (10-гу класста) болгаш оон-даа өскелер өөредилгезин шуут кагганнар.

Чамдык бүдүрүлге, албан черлери аныяктарның кежээки школага өөренирине таарыштыр оларның ажылына таарымчалыг байдалды тургуспайн турары-биле алаан хөй кижи кичээлге четче келбейн турар. Райпонуң чунар бажыңында буфет эргелекчизи эш Тестова, күрбаңк салбырында эш Гладышева олар школага өөренир улуг күзелин илередип турда, администрация черлери оларның ажылының аайы-биле таарымчалыг байдалды тургуспайн турар.

Чадаана хоорайда кежээки школага кирип өөренип болур 400 хире ажылчын-аныяктар бар турда, ВЛКСМ райкому оларның ортузунга ажыл чорутпайн турар. Өртке удур командада хөй кижи школага өөренир ужурлуг турбуже, ооң начальниги эш Жданов сагыш салбаан. Ол боду безин 5-ки класс доосхан билиглиг хиреде өөренмейн турар.

Районо, ВЛКСМ райкому болгаш СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи ажылчын аныяктарның кежээки школазының ажылынга практиктиг дузаны чедирип, аныяктарны олче хаара тудары, олар-биле өөредилге-кижизидилгелиг ажылды эжиждери негеттинип турар.

М. СЕВЕН.

ТЕМПИНИ ДҮРГЕДЕДИР

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхозтуң баштаар чери күскү дүжүт ажаалдазы доостуру билек техниканың күскү, кышкы септелгезинің график планын тургускан. Ону ёзугаар 5 «ДТ-54», бир «ДТ-28» тракторларны, 5 боду чоруур комбайннарны СТС-тиң мастерскаяларынга септеп эгелээр ужурлуг турган. Ынчалзажок организастыг хемчеглерни албаанының ужурундан график үрелип, септелге чорбайн турар. Колхоз баштаар чери, техника септелгезин харыылап турар инженер эш Колесник септелгеге кирер тракторларны болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый машиналарын СТС-ке эккээрин, механизаторларның аңаа баргаш ажылдап киреринин хандырбаанының ужурундан ажыл саадап турар. СТС-тиң дирекция чери-биле колхоз баштаар чери септелге үезинде ажылдаар механизаторларга ажылдың болгаш чуртталганың таарымчалыг байдалын тургузуп бербейн турары септелгениң багай чоруп турарының чылдагаанарының бирээзи бооп турар.

Тракторлардан аңгыда өске-даа көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинің темпизи база дыка куду. Чижээ, 8 сеялкаларның үүгле 2-зи септеттинген, 48 «ЗИГ-3АГ» деп илиирлер куду шынарлыг септеттинген бооп турар.

В. САГДЫ.

Тывышка мастерлер

Улуг-Хем районда «Улуг-Хая» колхозтуң А. Базыр-Тараага удуртқан анчылар звенозу 15 киш болгаш өске-даа хөй олчаларлыг келген. Олар ам ийиги ээлчег-биле аңнап үнеринге база белеткенип турар.

«Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң К. Монгуш-оол, Ленин аттыг колхозтуң Б. Балган олар районнуң белеткелдер черинге база 11 киштерни эккеп саткан.

Я. ДОРЖУ.

Көдээ ажыл-агыйга ажыглаар чаа антибиотик

Курганның эм кылыр заводунда көдээ ажыл-агыйга чугула чаа антибиотикти—трихотицинни кылган. Кукурузаның, лённуң, хөвеңниң болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культурларының аарыыр чоруунга удур ону ажыглаарга дыка улуг таарымчалыг.

Заводтуң төп лабораториязының дуржулга бөлүү ол трихотицинни кылыр аргазын тыпкан.

Ол бүдүрүлгениң инженерлери болгаш технологтары боттарының чаа ажылын СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга тураскаатқан.

Чурукта: инженер-технолог Р. Л. Крутова трихотицинниң химиктиг арыглаашкынын кылып тур.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Кыштаглардан медээлер

Мал кыштагладыышкынының үезинде фермаларга болгаш тус-тус малчыннарга дузалаар аныяктар звенозу Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунда чоокта чаа организастаттынган. Аныяк колхозчулар Ш. Дөңгак, Т. Дөвүтпаа, трактористер Д. Ойдуп, Т. Маадыржап, чолаачылар Д. Дапгаа, Т. Чымба, Э. Кара-оол олар эки ажылдап турар. Олар Сарыг-Алаак фермазында 2 улуг бызаа кажаазын, чаа кыштагларда 9 хой кажааларын тудуп дооспушаан, сөөлгү хүннерде хойжуларга 23 тонна көк суланы, 33 тонна силосту чедирип бергеннер.

Н. ТАМДЫН.

* * *

Таңды районнуң «Совет Россия» колхозунуң мурнакчы хойжузу Монгуш Кенден кыштаглаашкынга эки белеткенген. Ол бодунуң дузалакчызы Оюн Тох-оол-биле жады кыштаанда болгаш чоок-кавызында 20 тонна хире сигенни болгаш эллээн хөй будук-бүрү чемнерни белеткеп алган. Хойжунуң коданында 400 төрүүр хой ам ортумактан өрү күштүг, удавас оолдап эгелээр.

К. КАНЧЫЫР-ООЛ.

Электрижидилгени чугулалап көөр

Бай-Тайга районнуң колхозтарында электрижидилге ажылдары кошкак чоруттунуп келген. Суурларга электри четкизи тургузарының ниити чурумнарынга дүүшпес техниктиг хажыышкыннар дыка хөй.

Проводтар шөөр чагыларны чаңгыс-аай хемчээл-биле кылбаан, оларның чамдыктары чогуур хемчээлинден чолдак, а чагыларның аразында хемчээли база ырак, чоохтуг, проводтарны дүрүм ёзугаар эки хере тыртпаан бооп турар. Ынчангаш чамдыкта суурларның кудумчуларынга бедик чүүктүг автомашиналар чоруп шыдавас таварылгалар бар.

Тээли суурда болгаш районнуң колхозтарының суурларында шуптузунда чаңыктан камгалал хемчегдери тоң багай чоруттунган. Ол ышкаш, чамдык чурттакчылар электри, радио точкаларын боттары «думчук боралап» киирип ап келгениннен бажыңнарда электри тогунга соктурып болурунуң болгаш өрт үүнүп болурунуң айыылдыг дөстери тургустунуп келгилээн.

Үстүнде четпестерниң кол чылдагааны областың «Сельэлектро» эргелели Бай-Тайга районнуң колхозчу суурларын электрижидериниче кичээнгейни кошкатканында, ол ажылды сула контрольдап келгенинде.

Чоокку үеде районнуң колхозтарында электри четкизин чаартып, эде тургузары эргежок чугула.

М. САЛЧАК.

Совет суд—ёзулуг улусчу суд

(РСФСР-ниң юстиция министри В. А. Болдырев-биле беседа)

Декабрьниң 18-те Россия Федерациязынга РСФСР-ниң улус судтарының соңгулдалары болур. **СЭТА-ның корреспондентизи-биле чугаалашкаш, РСФСР-ниң юстиция министри В. А. Болдыревтиң бо талазы-биле чугаалааны болза:**

Улус судтарының мооң мурнундагы соңгулдаларындан бөөр совет хоойлужудулгада болгаш судтарның практиктиг ажыл-чорудулгазында өлээн өскерилгелер болган. РСФСР-ниң суд тургузуунуң дугайында хоойлуну, РСФСР-ниң кеземче болгаш кеземче-чорудулга хоойлуларын РСФСР-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязы хүлээп алган. Ол хоойлулар болза социалистиг хоойлужудулганы улам ынай быжыглаар, совет хамаатыларының эргелерин болгаш өрге-ажыктарын камгалаар дугайында Коммунистиг партияның база Совет чазактың доктаамал сагыш салыышкынының чаа илерээшкини болур.

Буруулугларга кеземче хүлээдириниң хоойлуда көрдүнген хемчеглерин онааштырбышаан, бистиң судувус херектеннерни үүгле шиидип кезедир чүве эвес. Төрээн чуртка, коммунизмниң херээнге бодун бердинериниң угаан-бодалынга, совет хоойлуларны ылавылалдыы-биле болгаш чайгылыш чогу-биле күүседириниң ёзузунга ССРЭ-ниң хамаатыларын суд бодунуң ажыл-чорудулгазынга кижизидер.

Суд органнары сөөлгү үеде боттарының ажылын эжиждиккен. Ажылчы чоннар-биле оларның харылзаазы быжыккан, хоойлу үрээр чоруктарның чылдагаанарын өөренип көөр болгаш болдурбас талазы-биле ажыл улам идепкейлии-биле чоруттунуп турар. Судтар болза, кеземче херектерин көөрде, буруулуг кижиниң бодунуң байдалын болгаш ооң үүлгединиң ниитилелге кайы хире айыылдыын барымдаалап тургаш кеземче хемчеглерин көргүзерин уламна кичээнгейлиг көрүп турар апарган. Ниитилелге улуг айыыл чок болуп турар эрге-чурум үрээн кижилерге хамаарыштыр судтар кеземченің хоругдаары-биле холбашпаан хемчеглерин улам калбак хереглеп турар болу берген. Эрге чурум үрээннерни хөй-ниити организацияларының азы ажылчы чоннар коллективтериниң дилээн ёзугаар эде кижизидери-биле болгаш эдип чазап алыры-биле шилчидип бөөр.

Ынчалза-даа мында чугаа болза, кемниг херектерге удур демиселди кошкадыр чүве эвес, харын-даа калбак хөй-ниитиниң дузаламчызы-биле, шын эвес орукче кире берзе-даа эттинип, ниитилелдиг ажыктыг кежчүнү болу берип болур ындыг кижилерге коллективтиг салдар чедириниң аргазы-биле ол демиселди күштелдириниң дугайында чоруп турар. Ынчаарга айыылдыг херектеннерни болгаш кедергей оорларны канчаарыл дээрге, кеземченің хоойлуда көрдүнген шыңгыы хемчеглерин оларга хүлээдир ужурлуг.

Совет суд—делегейде ең-не демократтыг болгаш чөптүг суд. Ооң организациязының болгаш ажыл-чорудулгазының принциптери бистиң бүгү ниитилел болгаш күрүне тургузуувустуң ёзулуг улусчу мөзү-шынарының илерээшкини болур.

Районнарның (хоорайларның) улус судтарының улус шииткекчилерин бүгү-ниити, деп болгаш шуут соңгулда эргезинге үндезилээш, чажыт бадылаашкын-биле беш чыл хуусаалыг кылдыр районнуң азы хоорайның чону шуут соңгуур.

Бистиң чуртувуста шиидилге эргезин чоннуң иштинден үнген болгаш чон-биле үзүлбес харылзаалыг кижилер боттандырар. Суд тургузуунуң дугайында хоойлуну ёзугаар улус шииткекчилери соңгукчулар мурнунга отчёттарын үргүлчү кылып турар. Бо чылдың үүгле бирги чартыында Россия Федерациязының улус шииткекчилери 28 мың ажыг отчёт илеткелдерни кылган. Ам улус судтарының соңгукчуларының мурнунда шииткекчилер боттарының соңгукчулары-биле база катап ужуражырлар. Оларга көргүскен бедик идегелди канчаар шынзыдып турарын олар илеткеп бөөрлер.

Шииткекчилерниң отчёт илеткелдерин чугаалажып көөрүнге ажылчы чоннарның идепкейлии-биле киришкен турары, шиидилге эргезинің органнарының ажылдарын ажыжиденче угланган боттарының сүмелерин болгаш саналдарын киирери эргежок чугула.

ССРЭ-ниң соңгулда эргелиг болгаш соңгулдалар хүнүнге чедир 25 хар четкен хамаатты бүрүзү биске улус шииткекчизи болгаш улус төлээзи болуп болур.

Районнарның (хоорайларның) улус судтары совет суд системазының кол черлери ол. Декабрьның 18-те болур соңгулдалар социалистиг хоойлужудулганың улам быжыгарынга, бистиң күрүневистиң күчүзүнүң улам өзеринге идигни бөөр.

Чаа соңгулда хоойлузун ёзугаар, моон мурнунда улуг районнарга болгаш хоорайларга ажылдап тургулаан каш-каш участоктарның улус судтарының орнунга ам эллээн каш улус шииткекчилерин чаңгыс-аай соңгулда даңзызын ёзугаар районнуң соңгулда назыны четкен бүгү хамаатылары соңгуурлар.

Чаа соңгулда хоойлузу улус төлээлерин соңгуурунуң чурумун өскерткен. Ам улус төлээлерин ажылчыннарның, албан-хаакчыларның болгаш тараачыннарның ниити хуралдарынга оларның ажылдап азы чурттап турар черлериниң аайы-биле, шериг албанныглар —шериг кезектериниң аайы-биле ийи чыл хуусаалыг кылдыр ажык бадылаашкыннар-биле соңгуур.

Улус шииткекчилериниң соңгулдаларын организастаарын хоойлу ёзугаар ажылчы чоннар депутаттарының Советтеринге хүлээдип турар, ынчалза-даа ол чугула кампанияны белеткээринге болгаш чорударынга бүгү хөй-ниити организациялары киржир.

Соңгулда кампаниязының мырыңай эгезинде-ле шиитпирлээр ужурлуг бирги үүл болза,—районнуң (хоорайның) улус судунга улус шииткекчилериниң санының дугайында айтырыг болур. Бо айтырыгны ылавылалдыг бодаар херек. Районнуң (хоорайның) улус суду бүрүзүнге ажылдың таарымчалыг болурун хандырып турар ынча санныг улус шииткекчилерин соңгуп тургузар ужурлуг.

Соңгулдаларга белеткелдер талазы-биле бир онза чугула чүве—соңгукчуларның даңзызын чогаадыры болур. Оларны соңгулда участоктарының аайы-биле тус-тус чогаадыр. 1958 чылдың декабрьда ССРЭ-ниң Дээди Совети соңгулда эргелерин суд ёзугаар казыырын күш чок болдурар дугайында хоойлуну хүлээп алган болгай. Моон ужурунда соңгукчуларның даңзызын кылып турар үеде чогуур Советтиң девискээринде чурттап турар болгаш соңгулдалар хүнүнге чедир 18 хар четкен бүгү-ле хамаатыларны кеш-сөөк болгаш национал байдалы, эр, херээжени, шажын-чүдүлгези, эртем-билии, сууржун байдалы, аңгы төөгүзү, эткөреңги байдалы болгаш эрткен үеде байдалы хамаан чокка соңгукчуларның даңзызынга киирер.

Чер-чер Советтеринге соңгулдалардан база бир ылгалып турар үүл болза, улус шииткекчилерин соңгуп турда соңгулда хүнүнүң мурнунда чурттап турган чериндэн чоруй баргаан кижилерге бадылаашкынга киржир эргениң шынызылгазын тывыспас дээрзин демдеглеп чогуур.

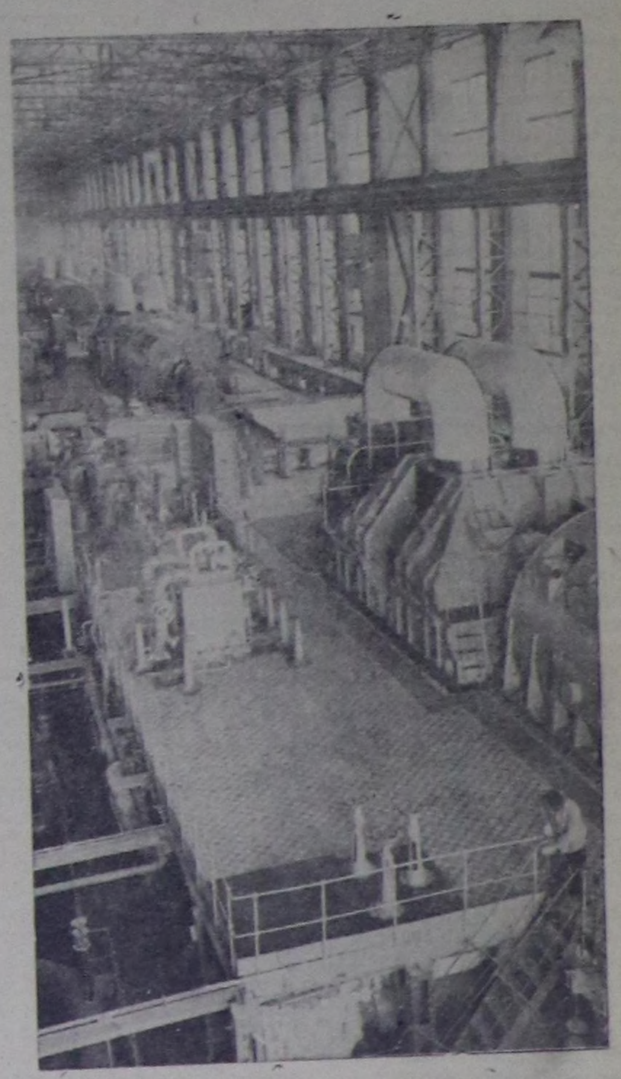

Кузбасста одалга-биле ажылдаар күчүлүг электростанцияны—Томь—Усинск ГРЭС-ти тудуп турар. Эптекчилер бешки турбоагрегатты эптеп кылырын доозуп турар. Ону ажыглалга киирери-биле электростанцияның бирги эзлчээнин дериишкини доостур. Ол-ла станцияда 240 мың киловольт-ампер автотрансформаторну эптеп кылган болгаш ажылдадып киирген. Чоокку хүннерде база ындыг ийиги автотрансформаторну ажылдадып эгелээр.

Чурукта: электростанцияның турбина залы.

Фото В. Вейтенкинуу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

АКЫ-ДУНМА СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДА

АЛБАНИ УЛУСТУҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Бөгүн—албани улустуң национал байырлалы, 1944 чылдың ноябрь 29-та Албанияның ажылчы чоннары төрээн чуртун фашистиг эжелекчилерден хосталаш, эрге-чагырганы боттарының холунга алган. Албани улус ол улуг чаалап алыышкынны гитлерлиг шериглерге удур Совет Армияның төөгүлүг тиилелгелериниң ачызында чедип алыр аргалыг болган.

Хосталганың ачызында чоруттунган революстуг чаартылгаларның түннелинде 1946 чылдың январь 11-де Албания улустуң республиказы кылдыр чарлаттынган.

Совет Эвилелиниң болгаш өске-даа социалистиг чурттарның акы-дунма дузаламчызы-биле албани улус ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунда шылгарангай чедиишкиннерни чедип алган. Европаның хожудангай, карангы бүдүүлүк чери турганындан Албания ам мурнакчы аграр-индустриалиг күрүне болу берген.

Чуртта үлетпүрүү чаа-чаа адырлары тургустунуп, чаа техникабиле чепсегленген улуг-улуг бүдүрүлгелер туттунган. Оларның иштинде—Тиранада пөс-таавы комбинады, Сталин хоорайда нефть болбаазырадыр завод, нефть тывыжының черлери, рудниктер, электростанциялар, демир оруктар туттунгулаан. Бөдөө ажыл-агыйны коллективизаттар талазы-биле Албанияның Күш-ажыл партиязының III съездизинин салган сорулгаларын амыдыралда чедиишкинниг боттандырып турар. Республикада культура революциязын боттандырып, улустуң интеллигенциязын өстүрүп тургускан.

Албанияның Улус Республиказының ажылчы чоннары 1961—1965 чылдарда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң үшкү беш чыл планының күүселдезиниң түннелинде улам улуг чедиишкиннерни чедип алыр. Ооң түннелинде Албания индустриалиг — бөдөө ажыл-агыйлыг чурт кылдыр хуулар.

Албанияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының найыралы чыл келген тудум-на быжыгып турар. Ийи чурттарның аразында акы-дунма харылзааларның чайыннанчак көргүзүү болза Совет Эвилелиниң Н. С. Хрущевка баштаткан партия-чазак төлөелериниң Албанияга чорааны болур.

Албани улус чурттуң мурнунда салдынган сорулгаларны чедиишкинниг боттандырбышаан, бүгү делегейге тайбың дээш демиселчилериниң мүршүку одуруунда чоруп турар.

САННАР БОЛГАШ ФАКТЫЛАР

✪ Албанияның үлетпүр продукциязы 1938 чыл-биле деңнээрге 22,5 катап өскен. 1938 чылдың дургузунда кылып үндүргени хире продукцияны ам улусчу Албания ийи-ле неделяда кылып үндүрер апарган.

✪ Ам үеде электри энергиязын Албания хосталганының мурнунда турганындан 15 катап хөйү ажылдадып үндүрүп турар. Шкопеттің гидроэлектростанциязының тудуу ам эгелээн. Ооң күчүзү мурнуку Албаниядың бүгү электростанцияларындан ажыг болур.

✪ Чоннуң кижи бүрүзүнге онааштыр хөмүр даш, нефть, хром, чес-хола бүдүрер, хөвенсаазындан кылган пөстер бүдүрер талазы-биле Албания кожалары Италияны, Грецияны болгаш Турцияны ажып турар.

✪ Ам үеде республиканың бөдөө ажыл-агыйында социалистиг сектор тарыг черлериң 85 хуузун эөлеп турар. Чурттуң ховуларында ам 4 муң ажыг тракторлар ажылдап турар, а 1965 чылда тракторлар 10—12 муң чедир өзер.

✪ Ийиги беш чылдың (1956—1960 чылдар) төнчүзүнде ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның ажыл төлевири 1955 чылда турганындан 35 хуу, а тараачыннарның орулгазы 45 хуу өзер.

✪ Ийиги беш чылдың төнчүзүнге чедир 730 муң дөрбелчин метр шөлдүг чурталга бажыннарын күрүне шугуму-биле тудар, оон аңгыда хоорайның болгаш бөдөөнің чону боттары хөй-хөй чурталга бажыннарын тудуп алыр.

✪ Албанияда 261 муң өөренкчилерлиг 2915 школалар ажылдап турар; күрүне университеди, педагогика болгаш бөдөө ажыл-агый институттары ажыттынган 10 муң кижиге студентилериниң онаажырының талазы-биле Албанияның Улус Республиказы Грецияны, Турцияны болгаш харындаа Англияны дыка ашкан.

Төрээн чуртум

Төрүттүнгеш чурттап өскен,
Дөгерезин эргий кезээн,
Дажын безин санай таныыр
Тааланчыг черлеримни —
Төрээн чуртум ол-дур дээр мен.
Ачам биле авайымга
Артык ынакшып өөренген,
Өгбелерим эөлеп чораан
Өөрүмнүң амгы чуртун —
Төрээн чуртум ол-дур дээр мен.
Төрээн дылым чаңгыланган,
Төрелдерим чыргап чурттаан,
Эжелекчи изи читкен
Эргим ынак черлеримни—
Төрээн чуртум ол-дур дээр мен.

Андон ЗАКО-ЧАЮПИ,
албани шүлүкчү.

Лаоста үймээнчилер кедерээн

ХАНОЙ. (СЭТА). «Пэтет-Лаонуң үнү» радионуң дыңнадып турары болза, Фуми Носаванның үймээнчилери Вьентьянче күштүг шаап халдаашкынны белеткеп турар. Үймээнчилериниң шериглери ийи бөлүкке үзүлген болгаш бир бөлүү Пакадинде үймээнчилер батальонунга каттыжар дээш, а ийиги бөлүү—Меконг хемни уннаштыр Вьентьянче бар чоруур. Ноябрь 23-те үймээнчилериниң Пакадинде батальону шаап халдаарын оралдашкан, ынчалза-даа хаан шериглерге ойтур шаптыргаш, ийи ротазын оскунган.

Вьентьянче халдаашкын кылырынга Таиланданың эрге-чагыргалары оларга ажыы-биле дузалажын турарын радио дыңнаткан.

Ындыг айыылдыг байдалга удур Лаостуң чазаа харыы хемчеглерни ап чорудуп турар. Чазактың шиитпирин ёзугаар капитан Конг Лени бешки шериг округунуң командылакчызынга томуйлаан. Анаа Вьентьян база хамааржыр. Ол кижиге найысылалдың камгалалын даандырган. Үймээнчилериниң эжелеп алганы хаанның гурар черин хосгаар сорулга-биле хаанның ийи батальон шериглерин Луан-Прабанче чоруткан

Үймээнчилерге болгаш оларның даштыкы күткүүчүлерге удур демиселге каттыжарынче, бодунуң чуртунун дүрүм ёзугаар чазаан—Суванна Фуманың чазаан камгалап, Суванна Фуманың болгаш Суфану вонгтуң кады кылган медеглелин деткиринче «тайбын, нейтралитет болгаш национал чаңгыс-эп каттыжылгазының комитеди» улусту кыйгырган.

Конгода байдал

БЕЛГРАД. (СЭТА). Азия болгаш африка чурттарының шериглериниң хөй кезиин Конго Республикадан үндүрген турарын КНО-нуң чингине секретары Хаммаршельдиден конгожу үймээнчилериниң төлөелекчизи Касавубу Нью-Йоркта негеп турар үеде, ооң-биле сырый харылзаалыг «чингине комиссарларының мобутучу чөвүлели» чурттуң иштинде карааразында үүлгедиишкиннерин улам калбартып турар.

«КНО-нуң шериглериниң ол хире улуг штабтың болгаш ол хире хөй кезектериниң» Конгога турары ындыг-ла чугула эвес деп көрүп турарын «иштики херектер талазы-биле комиссар» дээр кижи Нусбаумерниң парлалга конференциязынга медеглээнин ТАНЮГ агентилелдиң корреспондентизи Леопольдвильден дыңнаткан. «Чингине комиссарларның чөвүлели» бодунуң ажылын Мобутунуң мооң мурнунда аазааны болгаш Касавубуга чоок кижилериниң амдыгаа чедир чугаалап турганы ышкаш декабрь 31-де соксатпас деп ол база чугаалаан.

Мобутунуң арааныг корум-чурумунга таарзынмайы турар дипломаттыг төлөелекчилерге Мобутунуң ол дузалакчызы кыжангаш, Гананың херектеринге бүзүреттирген кижини канчалчык, шак ынчаар «элээн каш чурттарның дипломаттарынга удур хемчег алыр деп турарын» медеглээн.

ПАРИЖ. (СЭТА). Медеглел агентилелдериниң Леопольдвильден дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Касавубуның төлөелекчизи Илео дээрзи Конгога таарышкан «төп чазакты» тургузар болгаш чурттуң политиктиг тургузуунуң талазы-биле төгерик стол артынга чөвүлел хуралды организиастаар «сорулга-биле сүмележиишкиннерни болгаш беседаларны» эгелеп киришкен.

Ноябрь 23-те Илео болза «шүүгүнүң мобутучу комиссары» Лихаубиле дыка үр сүмелешкен. Дыңнадыг ёзугаар алырга, чалча идегет Чомбе-биле «харылзаа тургузар» дээш Илеонуң төлөелекчилерин Элизабетвильче чоруптар деп турарлар.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Конгода төлөелелге чери кара-тураында мобутучу үймээнчилериниң үүлгедиишкиннериниң түннелдериндеп база-ла качыгдап турар апарган.

Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң корреспондентизинин медеглеп турары болза ноябрь 22-те мобутучу үймээнчилериниң эттеп калпканы ийи индий офицерлери госпиталда аар байдалдыг чыдарлар. КНО-нуң шериглериниң ол офицерлериниң биреэзи майор Горунуң оорга сөөгү сыйылган болган.

Мобутунуң солдаттары КНО-нуң 50—60 автомашиналарын база хуваап алган барган деп КНО-нуң төлөелелге чериниң ажылдакчызы дыңнаткан.

Леопольдвильден кээп турар өскедаа медегледдерде айытканы болза, Мобутунуң үймээнчилери Конгонуң найысылалында улам-на кедереп турар апарган. Ынчаарга мобутучулар премьер-министр Патрис Лумумбаның турар бажыныңың чанынче чаа күштерни моонней берген. А ынаа КНО-нуң шериглериниң хөй эвес сан-ныг иштики камгалакчылары турып турар. Мобуту болза Лумумбаны тудуп алыр дээш база катап белеткенип турар дугайында хоорайда нептерээн дамчыыр чугаа-биле үймээнчилериниң ол үүлгедин дугжүп турар.

ЯНЦЗЫНЫ КЕШКЕН БАШТАЙГЫ БЕДИК ВОЛЬТУЛУГ ШУГУМ

ПЕКИН. (СЭТА). Чурттуң эң улуг хеми Янцзыны кежилдир баштайгы бедик вольтулуг электри-дамчыдылга шугумунуң тудуу доозулган. Ол шугумнуң тургузукчулары чоокта чаа хемни кежилдир удазынны шөйген. А Ухань девискээринде хемниң калбаа бир километр ажыг. Ону кежирер дээш Янцзының ийи талакы эриктеринге 146 метр бедик демир-бетондан кылган күчүлүг адыгаштарны тургузар ужурга таварышкан.

Ол 220 муң вольт күштүг бедик вольтулуг шугумну дамчыштыр чылдың-на бүдүн-чартык миллиард квт-шак электроэнергия эрттер. Төп Кыдатта тудуп турар Уханьның улуг энергосистемазының бир чугула келээ ол чаа шугум болур. Моон соңгаар ол шугум Янцзы хемниң унунда кылдынып турар баштайгы гидроэлектростанцияның—900 муң квт күштүг Даньцзянкоу ГЭС-тиң шугумуна улаттынар.

Ажыл чок башкылар, бижик билбес уруглар

МОНТЕВИДЕО. (СЭТА). Уругвайда амгы үеде 150 муң уруглар школада өөренмейн турар, а 100 муң уруглар школаны доозар арга чок. Ындыг турбуже ук чуртта ажыл чок башкылар 3 муң болган.

Школаларның бажыннарының багай байдалын ол солун илередип бижээш, чырыдышкынга бюджеттен акцаландырышкынны көвүдедирин негээн.

СОЦИАЛИЗМНИҢ ПОЛИТИКТИГ ЭКОНОМИЯЗЫ

Социал-экономиктиг литература номнарын үндүрер чер «Социализмниң политиктиг экономиязы» деп өөредилге номун парлап үндүрген. Дээди өөредилге черлериниң башкыларынга болгаш студентилеринге, партийжи-ажыл-агыйжы активке, пропагандистерге база социализмниң политиктиг экономиказын боттары өөренип турарларга ук номлу дузаламчы кылдыр үндүрген.

Капитализмден социализмче шилчиир үениң айтырыгларын ол номда тайылбырлаан болгаш бүдүрүлгениң социалистиг аргаларының кол-кол хевирлерин айыткан, социализмден коммунизмче чоорту шилчиириниң айтырыгларын шинчилеп көргүскен.

Бүдүрүлгениң социалистиг аргаларының дүрүм ёзугаар үүлдерин чүгле Совет Эвилелиниң дүржулгазы-биле эвес, харын база социалистиг өске-даа чурттарның үлегер-чижээ-биле тайылбырлаан.

«Социализмниң политиктиг экономиязы» деп өөредилге ному 200 муң тиражтыг кылдыр парлаттынып үнген.

(СЭТА).

Л. Н. Толстойнуң маадырлары экранда

МОСКВА. (СЭТА). «Воскресенье» деп романны экранчыткан баштайгы кеззэн (режиссер-тургузукчу—М. Швейцер) «Мосфильм» киностудия дооскан. Ону улуг орус чогаалчы Л. Н. Толстойнуң мөчээн хунунден бээр 50 чыл болганынга таварыштыр кылган.

Ноябрь 22-де ол чаа фильмниң бирги көргүзүлгези Москваның «Художественный» киноеатрында болган. Сценажыдыышкынның авторлары Е. Габрилович болгаш М. Швейцер, хөй-хөй актерлар кончуг солун кино-чогаалды тургускан. Кино тыртты-рыкчызы коллективтиң хиржикчилериниг, кол рольдарның күүседикчилери Т. Семинага (Катюша Маслова), Е. Матвеевке (Нехлюдов) баштайгы көргүзүүшкүнге чыылганнар изиг байыр чедирген.

Ам «Мосфильм» студияда «Воскресенье» деп фильмниң ийиги кеззэниң тыртты-рыышкыны чоруп турар.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

Латин Американың улустары Кубаның революциязының чаалап алыышкыннарынга өөрүшкүзүн болгаш куба улус-биле эпсетнил каттыжыышкынын илергейлеп турар. Колумбияның найысылалы Боготада Боливар шөлге Кубаны деткээн чысхаал болган. Чысхаалганнарның эң-не сургжып нептерээн лозуңу—«Өлгүжеге чедир Куба-биле кады бис» деп лозуң болуп турар.

Фото Прес Латинии.

ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИЯ АЛБАНЫ

Шуурганнар-биле, үерлээшкиннер-биле, чайыктар-биле, кандаашкыннар-биле демиселди чорударда агаар-бойдустуң шак ол болуушкуннары кандыг янзы күштүг болурун баш бурунгаар билип тургаш, улус ажыл-агыйынга ажык-дузалыг кылдыр шиитпирлеп болур. Маңаа гидрометеорологтуг ажыл улуг ужур-дузаны чедирер.

Гидрометеорологтуг ажылдың үезинде хемнериниң, хөлдериниң, агаар каттарының, хат, частарының шынар байдалын хайгаарап турар.

Гидрометеорологтуг болуушкуннарның иштинде улус ажыл-агыйынга, ылаңгыя көдөө ажыл-агыйга кандаашкын, изиг, хат, хенертен дошталыышкын, долу болгаш кедергей чайыктар улуг когаралды чедирип турар. Агаарның бо болуушкуннары ылаңгыя даглыг черлериниң тараа культураларынга, орудтарынга кончуг хоралыг. Ындыгның төлөзинде агаар-бойдустуң айыылдыг ол болуушкуннарын шинчилеп, хайгаарап турар гидрометеорологтуг ажылдың түннелдерин билген турары чугула.

Ылаңгыя часкы тарылганы эгелээринин, күскү тараа ажаап алыышкынын чорударының хуусаларын шын кылырда агаар-бойдустуң байдалын хайгаарап көргенинин түннелдерин удуртулга болдурар херек. Ол ышкаш гидрометеорологтуг байдалдарны билири транспорттуң кандыг-даа хевириниң ажылынга кончуг улуг ужур-дузалыг. Демир орук транспортунга туманнаашкыннар, шуурганныг хаттар, улуг хар дүжүүшкүнү, каш хонуктарда үргүлчүлээр суг чаашкыннар хораны халдаашкынны белеткеп турар. Үймээнчилериниң шериглери ийи бөлүкке үзүлген болгаш бир бөлүү Пакадинде үймээнчилер батальонунга каттыжар дээш, а ийиги бөлүү—Меконг хемни уннаштыр Вьентьянче бар чоруур. Ноябрь 23-те үймээнчилериниң Пакадинде батальону шаап халдаарын оралдашкан, ынчалза-даа хаан шериглерге ойтур шаптыргаш, ийи ротазын оскунган.

Вьентьянче халдаашкын кылырынга Таиланданың эрге-чагыргалары оларга ажыы-биле дузалажын турарын радио дыңнаткан.

Ындыг айыылдыг байдалга удур Лаостуң чазаа харыы хемчеглерни ап чорудуп турар. Чазактың шиитпирин ёзугаар капитан Конг Лени бешки шериг округунуң командылакчызынга томуйлаан. Анаа Вьентьян база хамааржыр. Ол кижиге найысылалдың камгалалын даандырган. Үймээнчилериниң эжелеп алганы хаанның гурар черин хосгаар сорулга-биле хаанның ийи батальон шериглерин Луан-Прабанче чоруткан

Үймээнчилерге болгаш оларның даштыкы күткүүчүлерге удур демиселге каттыжарынче, бодунуң чуртунун дүрүм ёзугаар чазаан—Суванна Фуманың чазаан камгалап, Суванна Фуманың болгаш Суфану вонгтуң кады кылган медеглелин деткиринче «тайбын, нейтралитет болгаш национал чаңгыс-эп каттыжылгазының комитеди» улусту кыйгырган.

Гидрометеорологтуг ажылдың үезинде хемнериниң, хөлдериниң, агаар каттарының, хат, частарының шынар байдалын хайгаарап турар.

Гидрометеорологтуг болуушкуннарның иштинде улус ажыл-агыйынга, ылаңгыя көдөө ажыл-агыйга кандаашкын, изиг, хат, хенертен дошталыышкын, долу болгаш кедергей чайыктар улуг когаралды чедирип турар. Агаарның бо болуушкуннары ылаңгыя даглыг черлериниң тараа культураларынга, орудтарынга кончуг хоралыг. Ындыгның төлөзинде агаар-бойдустуң айыылдыг ол болуушкуннарын шинчилеп, хайгаарап турар гидрометеорологтуг ажылдың түннелдерин билген турары чугула.

Ылаңгыя часкы тарылганы эгелээринин, күскү тараа ажаап алыышкынын чорударының хуусаларын шын кылырда агаар-бойдустуң шак ол болуушкуннары кандыг янзы күштүг болурун баш бурунгаар билип тургаш, улус ажыл-агыйынга ажык-дузалыг кылдыр шиитпирлеп болур. Маңаа гидрометеорологтуг ажыл улуг ужур-дузаны чедирер